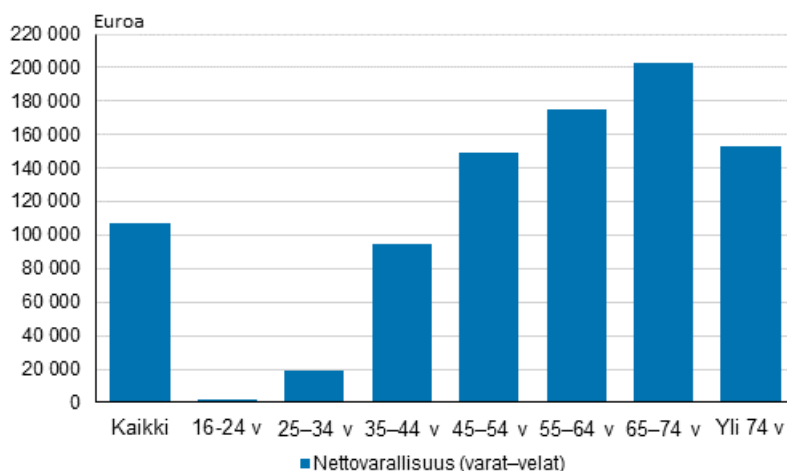

Kotitalouksien varallisuus 2016

Puolella kotitalouksista nettovarallisuutta yli 107 200 euroa vuonna 2016

Kotitalouksien nettovarallisuuden mediaani oli 107 200 euroa vuonna 2016, ilmenee Tilastokeskuksen vuoden 2016 varallisuustutkimuksesta. Neljäsosalla kotitalouksista nettovarallisuutta oli yli 260 900 euroa ja neljäsosalla alle 10 700 euroa. Varakkaimpia olivat 65–74 -vuotiaiden kotitaloudet.

Keskimääräinen varallisuus kotitalouden viitehenkilön iän mukaan 2016, mediaani

Nettovarallisuuden keskiarvo oli noin 206 600 euroa kotitaloutta kohti eli liki kaksinkertainen mediaaniin nähden. Suhde kuvaa varallisuuden keskittymistä varakkaimpaan kymmenesosaan, joka omisti noin 47 prosenttia nettovarallisuudesta vuonna 2016. Viisi vähävaraisinta kymmenystä eli puolet kotitalouksista omisti noin 6 prosenttia nettovarallisuudesta.

Nettovarallisuuden jakautuminen 1994, 2009, 2013 ja 2016, osuudet nettovarallisuuden kokonaismäärästä (%)

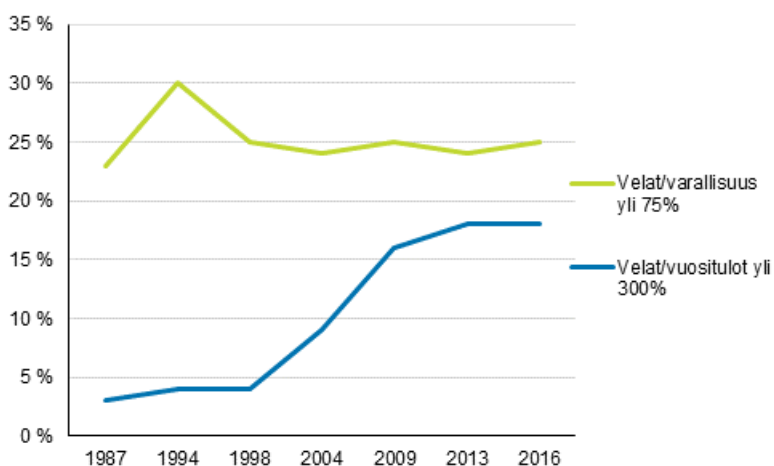
Varallisuuskymmenys	1994	2009	2013	2016
I–V (vähävaraisin 50 %)	6,9	6,4	6,7	6,1
VI	8,2	6,9	6,8	6,5
VII	10,9	9,7	9,5	9,2
VIII	14,5	13,6	12,9	12,7
IX	20,3	19,4	18,6	18,8
X (varakkain 10 %)	39,2	43,9	45,5	46,8
Yhteensä	100	100	100	100

Varallisuuserot kasvoivat jonkin verran vuodesta 2013 vuoteen 2016, sillä varakkaimman kymmenesosan osuus nettovarallisuudesta kasvoi. Tilaston menetelmämuutokset vaikeuttavat pitemmän aikavälin tarkastelua, mutta vuoteen 1994 verrattuna varakkaimman kymmenyksen varallisuusosuus on noussut selvästi.

Varallisuustutkimuksen nettovarallisuus saadaan laskemalla yhteen reaali- ja rahoitusvarat ja vähentämällä niistä velat. Kotitalouksien yleisimmin omistamat varallisuuslajit olivat talletukset, kulkuvälineet (73 % kotitalouksista), oma asunto (66 %) sekä pörssiosakkeet ja suorat rahastosijoitukset (41 %). Varallisuuden arvolla mitattuna oma asunto oli selvästi merkittävin varallisuuserä, sillä sen osuus kokonaisvaroista oli noin puolet.

Velkaa oli kolmella kotitaloudella viidestä (58 %). Noin 18 prosentilla velkaantuneista kotitalouksista velan määrä oli yli kolminkertainen vuosituloihin nähden vuonna 2016. Kotitalouksia, joiden velkaantumisaste on yli 300 prosenttia, oli vielä 1990-luvun lopussa vain muutama prosentti velkaantuneista. Sen sijaan jos suuria velkoja mitataan velkojen suhteella kokonaisvarallisuuteen ja asetetaan suurien velkojen raja-arvoksi 75 prosenttia, suurien velkojen osuus on pysynyt lähes ennallaan 1990-luvun lopulta alkaen. Vuonna 2016 joka neljännellä velallisella kotitaloudella velan määrä ylitti 75 prosenttia kotitalouden varoista.

Kotitaloudet, joilla suuret velat suhteessa tuloihin tai varoihin vuosina 1987–2016, % velallisista kotitalouksista

Noin kuusi prosenttia kotitalouksista oli luottorajoitteisia vuonna 2016, mikä oli yhtä suuri osuus kuin vuonna 2013. Useimmin luottorajoitus koski yksinhuoltajatalouksia, joista 15 prosenttia ilmoitti kohdanneensa ongelmia luotonsaannissa. Luottorajoitteiseksi kotitaloudeksi määritellään kerättyjen tietojen perusteella kotitalous, joka a) on hakenut lainaa haastatteluajankohtaa edeltäneen kolmen vuoden aikana,

eikä saanut hakemaansa lainaa heti eikä myöhemmin, b) on hakenut lainaa, mutta saanut sitä hakemaansa määrää vähemmän tai joka c) ei ole hakenut lainaa, koska arveli, ettei saisi.

Sisällys

1. Puolella kotitalouksista nettovarallisuutta yli 107 200 euroa vuonna 2016.....	6
Keskimääräisen varallisuuden kehitys heikkoa.....	7
Rahoitusvarat kasvoivat, reaali-varat eivät.....	8
Oma asunto keskeisin kotitalouksien varallisuuserä.....	8
Sijoitusrahastoja ja pörssiosakkeita 41 prosentilla kotitalouksista.....	9
2. Nettovarallisuus korkein 65–74-vuotiailla.....	11
Lapsettomilla pareilla suurin mediaanivarallisuus.....	12
Korkeasti koulutetuilla eniten varallisuutta.....	13
3. Varakkaimman kymmenyksen osuus nettovaroista 47 prosenttia.....	15
Varallisuuserot kasvoivat	16
Varallisuuskymmenysten rakenne sosioekonomisen ryhmän mukaan.....	16
Varallisuus ja tulot.....	17
4. Velkojen suhde varallisuuteen ennallaan.....	18
Lapsiperheet velkaisimpia.....	19
5. Vähävaraisimmilla kotitalouksilla usein velkaa.....	22
Ongelmia luotonsaannissa kuudella prosentilla kotitalouksista.....	23

Taulukot

Taulukko 1. Nettovarallisuuden fraktiilit vuonna 2016 (1000 euroa).....	6
Taulukko 2. Nettovarallisuus asunnon hallintasuhteen mukaan vuonna 2016 (1000 euroa).....	8
Taulukko 3. Nettovarallisuuden jakautuminen 1987–2016, osuudet nettovarallisuuden kokonaismäärästä (%).....	16
Taulukko 4. Velallisten kotitalouksien velka suhteessa varallisuuteen, asuntovelallisten asuntovelka suhteessa varsinaisen asunnon arvoon ja suuret velat kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2016.....	20

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Nettovarallisuuden fraktiilit vuonna 2016.....	25
Liitetaulukko 2. Kokonaisvarojen fraktiilit vuonna 2016.....	25
Liitetaulukko 3. Rahoitusvarallisuuden fraktiilit vuonna 2016.....	25
Liitetaulukko 4. Varallisuus nettovarallisuuskymmenysten mukaan vuonna 2016.....	26
Liitetaulukko 5. Korollisten luottokortti- ja tililuotollisten kotitalouksien osuus kotitalouksista kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2016.....	26
Liitetaulukko 6. Velallisten kotitalouksien velka suhteessa varallisuuteen ja vuosituloihin sekä asuntovelallisten asuntovelka suhteessa varsinaisen asunnon arvoon nettovarallisuuskymmenysten mukaan vuonna 2016, mediaani.....	27
Liitetaulukko 7. Osuus velallisista kotitalouksista, joilla on suuret velat suhteessa tuloihin tai varallisuuteen nettovarallisuuskymmenysten mukaan vuonna 2016.....	27
Liitetaulukko 8. Lainaa hakeneet ja luottorajoitteiset kotitaloudet kotitalouden elinvaiheen mukaan.....	28
Liitetaulukko 9. Lainaa hakeneet ja luottorajoitteiset kotitaloudet nettovarallisuuskymmenysten mukaan.....	28

Kuviot

Kuvio 1. Varallisuuslajeja omistavien kotitalouksien osuudet ja varallisuuslajin osuus kokonaisvaroista (%) vuonna 2016.....	7
--	---

Kuvio 2. Kotitalouksien nettovarallisuuden reaalin muutos (%) 1987–2016 (ilman säästö- ja sijoitusvakuutuksia).....	7
Kuvio 3. Sijoitusrahastoja ja pörssiosakkeita omistavien kotitalouksien osuus (%) tulokymmenyksittäin vuonna 2016.....	10
Kuvio 4. Keskimääräinen varallisuus (mediaani) viitehenkilön iän mukaan vuonna 2016, nettovarallisuus (varat-velat) ja varat yhteensä.....	11
Kuvio 5. Keskimääräinen nettovarallisuus (mediaani) viitehenkilön iän mukaan 1987, 2004 ja 2016 (euroa, vuoden 2016 hinnoin).....	11
Kuvio 6. Nettovarallisuuden mediaani, yläkvartiili ja alakvartiili viitehenkilön iän mukaan vuonna 2016.....	12
Kuvio 7. Nettovarallisuuden mediaani ja varallisuuden rakenne kotitalouden viitehenkilön iän mukaan vuonna 2016.....	12
Kuvio 8. Keskimääräinen nettovarallisuus (mediaani) kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2016.....	13
Kuvio 9. Nettovarallisuuden mediaani ja varallisuuden rakenne kotitalouden viitehenkilön koulutusasteen mukaan vuonna 2016.....	14
Kuvio 10. Nettovarallisuuden (varat-velat) mediaani ja keskiarvo nettovarallisuuskymmenyksittäin vuonna 2016.....	15
Kuvio 11. Nettovarallisuuden mediaani ja varallisuuden rakenne nettovarallisuuskymmenyksen mukaan vuonna 2016.....	15
Kuvio 12. Nettovarallisuuskymmenysten rakenne kotitalouden viitehenkilön sosioekonomisen ryhmän mukaan vuonna 2016 (% kymmenyksen kotitalouksista).....	17
Kuvio 13. Nettovarallisuuden mediaani sekä varallisuuden rakenne tulokymmenyksittäin vuonna 2016.....	17
Kuvio 14. Velallisten ja asuntovelallisten kotitalouksien osuus kotitalouksista (asteikko kuviossa oikealla) sekä velan ja asuntovelan mediaani vuosina 1987–2016, vuoden 2016 hinnoin.....	18
Kuvio 15. Kotitaloudet, joilla suuret velat suhteessa tuloihin tai varoihin vuosina 1987–2016, % velallisista kotitalouksista.....	19
Kuvio 16. Velallisten ja asuntovelkaisten kotitalouksien osuus kaikista kotitalouksista kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2016.....	19
Kuvio 17. Korollisten luottokortti- ja tilivelallisten kotitalouksien osuus kaikista kotitalouksista kotitaloustyyppin mukaan vuonna 2016.....	21
Kuvio 18. Velallisten ja asuntovelallisten kotitalouksien osuus kaikista kotitalouksista nettovarallisuuskymmenyksittäin vuonna 2016.....	22
Kuvio 19. Velan ja varallisuuden suhde nettovarallisuuskymmenyksittäin vuonna 2016.....	23
Kuvio 20. Velan ja vuositulon suhde nettovarallisuuskymmenyksittäin vuonna 2016.....	23
Laatuseloste: Kotitalouksien varallisuus.....	29

1. Puolella kotitalouksista nettovarallisuutta yli 107 200 euroa vuonna 2016

Kotitalouksien nettovarallisuuden mediaani oli 107 200 euroa vuonna 2016. Puolella kotitalouksista oli siis varallisuutta tätä enemmän ja puolella vähemmän. Neljäsosalla kotitalouksista nettovarallisuutta oli yli 260 900 euroa ja neljäsosalla alle 10 700 euroa. Kotitalouksia oli yhteensä 2 677 100 vuonna 2016.

Nettovarallisuuden keskiarvo oli 206 600 euroa kotitaloutta kohti. Se on liki kaksinkertainen mediaanivarallisuuteen nähden, mikä kuvaa varallisuuden vinoa jakautumista. Kymmenellä prosentilla kotitalouksista nettovarallisuutta oli yli 485 300 euroa.

Taulukko 1. Nettovarallisuuden fraktiilit vuonna 2016 (1000 euroa)¹⁾

	Mediaani (P50)	Keskiarvo	Alakvartiili (P25)	Yläkvartiili (P75)	P90
Nettovarallisuus	107,2	206,6	10,7	260,9	485,3
Varat yhteensä	160,5	251,5	20,1	317,9	552,5

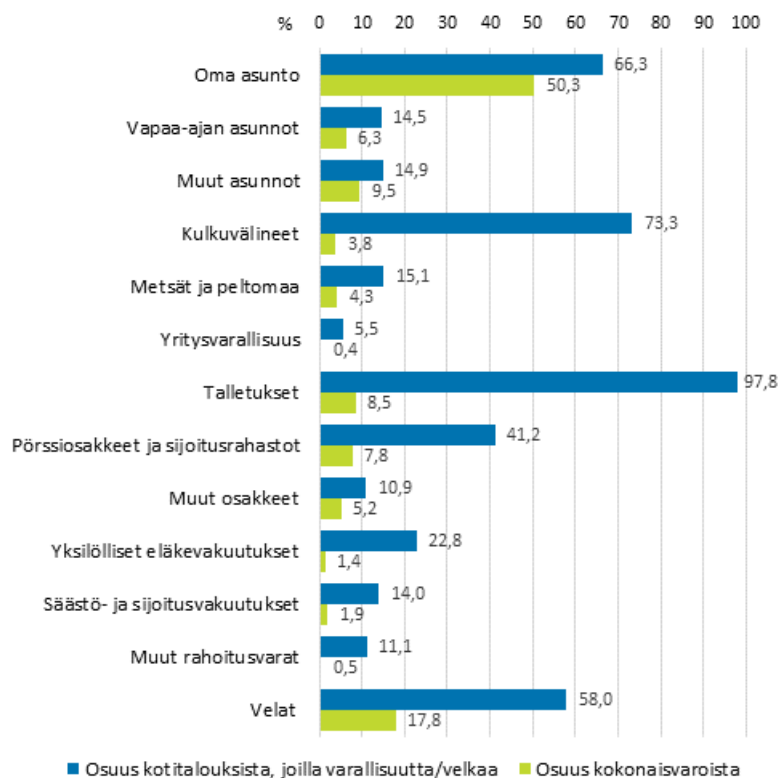
1) Nettovarallisuus = varat-velat. Varat yhteensä = oma asunto + muut reaali- ja rahoitusvarat. Fraktiili on euromäärä, joka rajaa tietyn osuuden kotitalouksista rajan alapuolelle. Esimerkiksi P25 on raja, jonka alapuolella on 25 % kotitalouksista.

Viidellä prosentilla kotitalouksista nettovarallisuutta oli yli 699 500 euroa ja yhdellä prosentilla yli 1,56 miljoonaa euroa (liitetaulukko 1). Yli miljoonan euron nettovarallisuus oli noin 65 000 kotitaloudella (2,4 % kaikista kotitalouksista). Nettovarallisuus oli negatiivinen 9,4 prosentilla kotitalouksista velkojen ylittäessä varat.

Varallisuustutkimuksen nettovarallisuus saadaan laskemalla yhteen reaali- ja rahoitusvarat ja vähentämällä niistä velat. Varallisuuden arvolla mitattuna oma asunto oli selvästi merkittävin varallisuuserä, sillä sen osuus kokonaisvaroista oli noin puolet. Kokonaisvarat tarkoittavat varoja ennen velkojen vähentämistä.

Varallisuustutkimuksen kattamat varallisuuserät käyvät ilmi kuviosta 1. Siinä on esitetty osuudet kotitalouksista, joilla on varallisuuslajia tai velkaa sekä varallisuuslajien osuudet kokonaisvaroista. Esimerkiksi pörssiosakkeita ja sijoitusrahastoja oli 41,2 prosentilla kotitalouksista ja niiden osuus kokonaisvaroista oli 7,8 prosenttia. Kotitalouksien yleisimmin omistamat varallisuuslajit olivat talletukset (98 % kotitalouksista), kulkuvälineet (73 %), oma asunto (66 %) sekä pörssiosakkeet ja suorat rahastosijoitukset (41 %). Velkaa oli kolmella kotitaloudella viidestä (58 %).

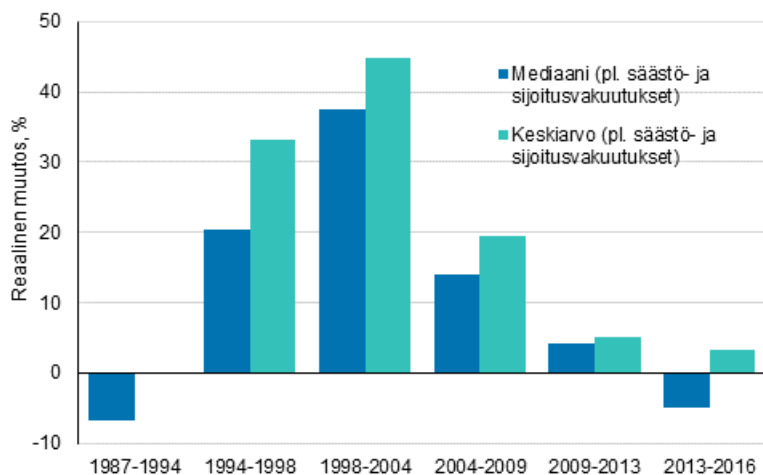
Kuvio 1. Varallisuuslajeja omistavien kotitalouksien osuudet ja varallisuuslajin osuus kokonaisvaroista (%) vuonna 2016

Keskimääräisen varallisuuden kehitys heikkoa

Edelliseen tutkimuskertaan eli vuoteen 2013 verrattuna nettovarallisuuden mediaani aleni reaalisesti 5 prosenttia, kun taas keskiarvo kasvoi 3,2 prosenttia, vertailukelpoisista käsitteistä laskettuna (kuvio 2). Säästö- ja sijoitusvakuutusten arvosta ei ole tietoa vuosilta 2009 ja 2013, mikä vaikuttaa tietojen vertailukelpoisuuteen. Muutosprosentit on laskettu luvuista, joissa ei ole mukana säästö- ja sijoitusvakuutuksia.

Kuvio 2. Kotitalouksien nettovarallisuuden reaalin muutos (%) 1987–2016 (ilman säästö- ja sijoitusvakuutuksia)

Kotitalouksien varallisuus-tilastoa on tehty määrävuosin (1987, 1988, 1994, 1998, 2004, 2009, 2013 ja 2016). Varallisuustutkimuksen tietosisällön ja menetelmien muutosten vuoksi tiedot eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia. Tutkimusmenetelmä muuttui merkittävästi vuonna 2009. Lisätietoja on tilaston laatuselosteessa.

Rahoitusvarat kasvoivat, reaali-varat eivät

Rahoitusvarat kasvoivat selvästi vuodesta 2013 vuoteen 2016, mutta reaali-varat vähenivät keskimäärin hieman. Velat kotitaloutta kohti kasvoivat reilut 2 prosenttia. Velat vähennetään varoista, joten velkaantuneisuus vaikuttaa keskeisesti nettovarallisuuden tasoon.

Reaali-varojen keskiarvo kotitaloutta kohti oli 187 600 euroa, mikä oli 0,3 prosenttia vuotta 2013 vähemmän. Rahoitusvarojen keskiarvo kaikkia kotitalouksia kohden oli noin 63 900 euroa vuonna 2016. Vertailukelpoisin luvuin laskettuna (ilman säästö- ja sijoitusvakuutuksia) rahoitusvarojen keskiarvo kasvoi noin 15 prosenttia.

Rahoitusvarat jakautuvat huomattavasti epätasaisemmin kuin reaali-varat. Rahoitusvarojen mediaani oli 10 500 euroa vuonna 2016. Ilman säästö- ja sijoitusvakuutuksia mediaani oli 10 000 euroa, mikä oli 11 prosenttia enemmän kuin vuonna 2013.

Reaali-varallisuuteen luetaan asunnot, kulkuvälineet, metsät ja peltomaa sekä yritysvarallisuudesta elinkeinotoiminnan ja yhtymien verotuksen nettovarallisuus. Rahoitusvaroihin luetaan talletukset, pörssiosakkeet, sijoitusrahastot, noteeraamattomat osakkeet, yksilölliset eläkevakuutukset, säästö- ja sijoitusvakuutukset sekä muut rahoitusvarat (joukkovelkakirjat ja osuustodistukset).

Reaali-varojen osuus kokonaisvaroista oli noin 75 prosenttia vuonna 2016, mikä oli noin 4 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2013. Vastaavasti rahoitusvarallisuuden osuus nousi noin 25 prosenttiin. Rahoitusvarallisuutta on lähes kaikilla kotitalouksilla pankkitalletusten vuoksi. Reaali-varallisuutta oli noin 85 prosentilla kotitalouksista.

Oma asunto keskeisin kotitalouksien varallisuuserä

Oma asunto on keskeinen tekijä varallisuuden tasossa ja sen jakautumisessa (taulukko 2). Omassa asunnossa asui 1,77 miljoonaa kotitaloutta eli 66,3 prosenttia kaikista kotitalouksista vuonna 2016. Omistusasujien lukumäärä oli sama kuin vuonna 2013, mutta osuus oli 1,3 prosenttiyksikköä pienempi. Vuokralla asui 33,7 prosenttia kotitalouksista. Vuokralla asuvien kotitalouksien lukumäärä kasvoi 54 000 taloudella eli saman verran kuin kotitalouksien lukumäärä yhteensä vuodesta 2013 vuoteen 2016.

Taulukko 2. Nettovarallisuus asunnon hallintasuhteen mukaan vuonna 2016 (1000 euroa)

	Kotitalouksien lukumäärä (1000 kotitaloutta)	Nettovarallisuuden taso (1000 euroa)			
		Mediaani	Keskiarvo	Alakvartiili (P25)	Yläkvartiili (P75)
Kaikki kotitaloudet	2 677,1	107,2	206,6	10,7	260,9
Velaton omistusasunto	910,8	245,8	364,0	142,5	420,4
Omistusasunto ja asuntovelkaa	863,4	142,3	230,3	62,7	271,3
Vuokralainen tai muu	902,9	2,4	25,1	0,0	16,5

1) Fraktiili on euromäärä, joka rajaa tietyn osuuden kotitalouksista rajan alapuolelle. Esimerkiksi P25 on raja, jonka alapuolella on 25 % kotitalouksista.

2) Nettovarallisuus = varat - velat

Oman asunnon osuus kokonaisvaroista oli 50,3 prosenttia (51,3 prosenttia ilman säästö- ja sijoitusvakuutuksia). Vuonna 2013 osuus oli 53,4 prosenttia.

Kotitalouden pääasiallisen asunnon mediaaniarvo oli 156 400 euroa, mikä oli reaalisesti 2,3 prosenttia pienempi kuin vuonna 2013. Keskiarvo asunnon omistavilla oli 190 900 euroa. Se puolestaan kasvoi noin prosentin vuodesta 2013.

Kun lasketaan asunnon arvo kaikkien kotitalouksien kesken, oli sen keskiarvo 126 500 euroa kotitaloutta kohti vuonna 2016. Se oli reaalisesti noin prosentin pienempi kuin vuonna 2013. Oman asunnon mediaaniarvo kaikilla kotitalouksilla oli 99 400 euroa vuonna 2016, mikä oli 8,3 prosenttia pienempi kuin vuonna 2013. Mukana ovat tällöin vuokralla asuvat kotitaloudet, joiden lukumäärä kasvoi 54 000 taloudella ja oman asunnon arvo on luonnollisesti nolla.

Asuntovelkojen kokonaismäärä kasvoi noin 3,5 prosenttia vuodesta 2013 vuoteen 2016. Keskiarvo kotitaloutta kohti kasvoi reaalisesti reilun prosentin. Asuntovelat eivät sisällä taloyhtiöiden lainoja. Asuntovelallisten kotitalouksien lukumäärä pysyi lähes ennallaan ja osuus kotitalouksista pieneni. Kotitalouksista 34 prosenttia asui velattomassa omistusasunnossa ja 32,3 prosentilla oli omistusasunto ja asuntovelkaa vuonna 2016.

Muuta velkaa kuin asuntovelkaa oli noin 47 prosentilla ja velan keskiarvo kasvoi 4,5 prosenttia. Velkoja tarkastellaan tarkemmin tämän julkaisun katsauksissa 4 ja 5. Muiden velkojen ehdollinen mediaani oli 10 100 euroa.

Vapaa-ajan asuntoja oli 14,5 prosentilla kotitalouksista. Niiden keskiarvo kotitaloutta kohti aleni liki 10 prosenttia vuodesta 2013 vuoteen 2016. **Muiden asuntojen** (sijoitusasunnot, kakkosasunnot tms.) keskiarvo kotitaloutta kohti sen sijaan kasvoi noin 15 prosentilla. Niitä omistavien kotitalouksien osuus kasvoi 1,3 prosenttiyksikköä 14,8 prosenttiin. **Asuntovarallisuutta yhteensä** oli noin 70 prosentilla kotitalouksista, ja sen osuus kokonaisvaroista oli noin 66 prosenttia. Asuntovarallisuuden keskiarvo kotitaloutta kohti pysyi lähes ennallaan (+ 0,1 %). Asuntovarallisuutta omistavien kotitalouksien asuntovarallisuuden mediaani aleni 0,4 prosenttia vuodesta 2013 vuoteen 2016.

Kulkuvälineet luetaan varallisuustutkimuksessa osaksi kotitalouksien varallisuutta. Kulkuvälineitä oli 73 prosentilla kotitalouksista. Niiden osuus varoista oli 3,8 prosenttia. Autojen osuus oli liki 80 prosenttia kulkuvälineiden yhteisarvosta. Muista kulkuvälineistä veneitä oli vajaalla 7 prosentilla kotitalouksista. Kulkuvälineiden keskiarvo kotitaloutta kohti aleni noin 5 prosenttia vuodesta 2013 vuoteen 2016. Tähän voi vaikuttaa myös muutos hinnoittelumenetelmässä (ks. laatuseloste).

Metsiä ja viljelysmaata oli noin 15 prosentilla kotitalouksista ja niiden osuus kokonaisvaroista oli 4,5 prosenttia. Niiden keskiarvo kotitaloutta kohti nousi hieman (+ 0,4 %). **Yritysvarallisuutta** (elinkeinoiminnan ja yhtymien nettovarallisuus) oli kuudella prosentilla kotitalouksista. Osuus kokonaisvaroista oli noin 0,4 prosenttia.

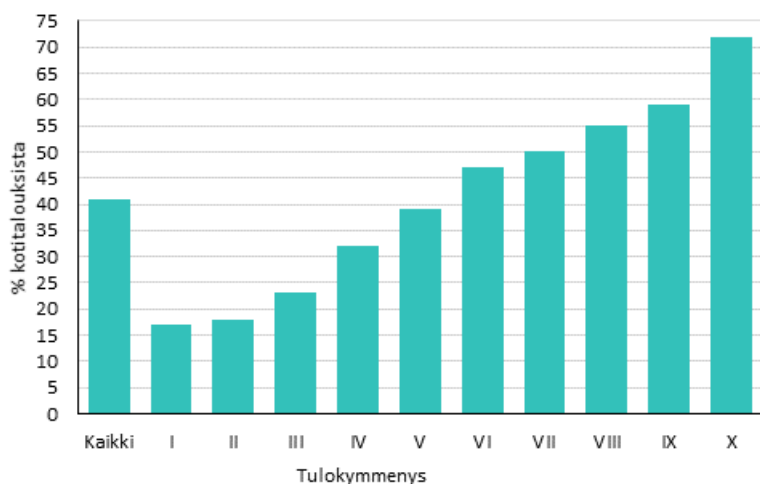
Sijoitusrahastoja ja pörssiosakkeita 41 prosentilla kotitalouksista

Talletuksia oli lähes kaikilla kotitalouksilla. Niiden ehdollinen mediaani pysyi lähes ennallaan 5 000 eurossa, mutta keskiarvo kasvoi noin 9 prosenttia 21 400 euroon. Talletukset perustuvat kotitalouksien omaan ilmoitukseen, joten tietoon liittyy enemmän epävarmuutta kuin esimerkiksi rekisteritietona saataviin sijoitusrahastoihin ja pörssiosakkeisiin (ks. laatuseloste).

Sijoitusrahastoja ja pörssiosakkeita omisti 41 prosenttia kotitalouksista ja niiden keskiarvo kotitaloutta kohti kasvoi reaalisesti noin neljänneksellä 19 600 euroon. Mediaani omistaville kotitalouksille oli 5 680 euroa, missä kasvua oli noin 8 prosenttia vuodesta 2013 vuoteen 2016. Sijoitusrahastoja omistavien kotitalouksien osuus kasvoi 31 prosenttiin, pörssiosakkeita omistavien pysyi lähes ennallaan 21 prosentissa.

Talletuksia lukuun ottamatta varallisuuden ja erityisesti rahoitusvarallisuuden omistaminen on huomattavasti yleisempää suurituloisilla ja ylemmissä nettovarallisuuskymmenyksissä (kuvio 3). Esimerkiksi sijoitusrahastoja ja pörssiosakkeita omisti 17 prosenttia pienituloisimman kymmenyksen kotitalouksista. Suurituloisimmassa kymmenyksessä osuus oli 72 prosenttia.

Kuvio 3. Sijoitusrahastoja ja pörssiosakkeita omistavien kotitalouksien osuus (%) tulokymmenyksittäin vuonna 2016

Tulokymmenykset on muodostettu kotitalouksien kesken kulutusyksikköä kohti laskettujen käytettävissä olevien rahatulojen (ml. myyntivoitot) mukaan.

Yksilöllisiä eläkevakuutuksia oli noin 23 prosentilla kotitalouksista. Niiden keskiarvo kotitaloutta kohti oli noin 3 500 euroa, jossa kasvua noin 15 prosenttia vuodesta 2013. Omistavien kotitalouksien mediaani oli noin 7 400 euroa.

Säästö- ja sijoitusvakuutuksia oli noin 14 prosentilla kotitalouksista eli noin 370 000 kotitaloudella. Omistavien kotitalouksien mediaani oli 11 500 euroa, keskiarvo kotitaloutta kohti 4 800 euroa ja osuus koko rahoitusvarallisuudesta 7,5 prosenttia. Vastaavaa tietoa ei ole vuodelta 2013. Vuoden 2016 tieto perustuu kyselytietoon ja sitä voi pitää suuntaa antavana.

Muiden osakkeiden keskiarvo kotitaloutta kohti kasvoi 9 prosenttia 13 200 euroon. Muut osakkeet ovat osinkoa maksaneiden osakeyhtiöiden noteeraamattomia osakkeita (ks. laatuseloste). Niitä oli 11 prosentilla kotitalouksista ja ehdollinen mediaani oli 2 350 euroa.

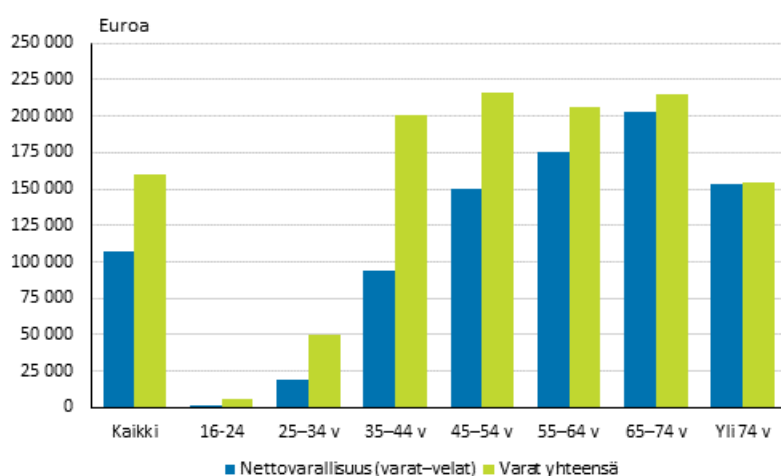
Muu rahoitusvarallisuus sisältää osuustodistukset ja joukkovelkakirjat. Muuta rahoitusvarallisuutta oli 11 prosentilla kotitalouksista, kun vuonna 2013 osuus oli noin 6 prosenttia. Kasvu aiheutuu osuustodistuksia omistavien talouksien lukumäärän kasvusta. Muuta rahoitusvarallisuutta oli keskimäärin 1 350 euroa kotitaloutta kohti, missä oli kasvua 65 prosenttia vuodesta 2013 vuoteen 2016. Ehdollinen mediaani sen sijaan aleni 45 prosenttia 2 500 euroon.

2. Nettovarallisuus korkein 65–74-vuotiailla

Varallisuus karttuu pitkällä aikavälillä säästämisen, arvonnousun, perintöjen ja muiden pääomansiirtojen seurauksena. Ikä on siten keskeinen varallisuuden tasoa selittävä tekijä. Osaa varallisuudesta käytetään myös kulutukseen (asunnot, kulkuvälineet), joten kotitalouden rakenne ja tarpeet vaikuttavat varallisuuden tasoon.

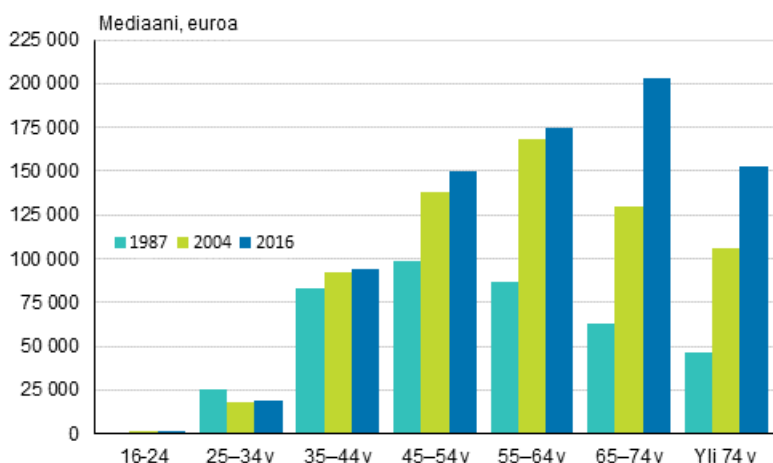
Keskimääräinen nettovarallisuus tyypillisesti kasvaa iän mukaan, mutta kääntyy vanhemmilla ikäluokilla laskuun. Vuoden 2016 aineistossa keskimääräinen nettovarallisuus oli suurimmillaan ikäryhmässä 65–74-vuotiaat. Varat ennen velkojen vähentämistä ovat sen sijaan iän suhteen tasaisemmin jakautuneet ja ne olivat keskimäärin lähes yhtä suuret 45–54- ja 65–74-vuotiailla. Iällä tarkoitetaan kotitalouden viitehenkilön eli käytännössä suurituloisimman jäsenen ikää.

Kuvio 4. Keskimääräinen varallisuus (mediaani) viitehenkilön iän mukaan vuonna 2016, nettovarallisuus (varat-velat) ja varat yhteensä

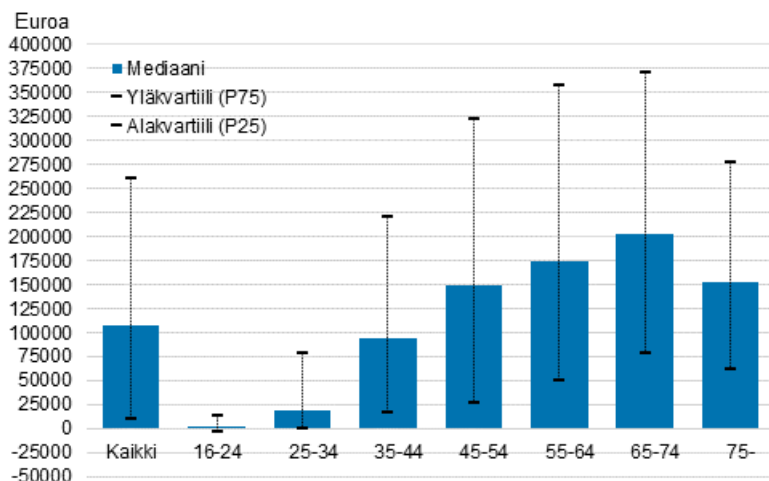
Varallisuustutkimuksia on tehty muutaman vuoden välein 1980-luvun loppupuolelta alkaen. Vuosina 2013 ja 2016 keskimääräinen nettovarallisuus on ollut suurin 65–74-vuotiailla. Vuosien 1994–2009 tutkimuksissa korkein nettovarallisuus oli 55–64-vuotiailla ja 1980-luvun lopun tutkimuksissa 45–54-vuotiailla. Osatekijöinä muutoksen taustalla ovat rakennemuutokset ja luonnollisesti myös se, että ikäryhmissä ovat eri vuosina eri syntymäkohortit.

Kuvio 5. Keskimääräinen nettovarallisuus (mediaani) viitehenkilön iän mukaan 1987, 2004 ja 2016 (euroa, vuoden 2016 hinnoin)

Myös ikäryhmien sisällä on merkittäviä eroja nettovarallisuudessa (kuvio 6). Esimerkiksi 65–74-vuotiaista kotitalouksista neljäsosalla varallisuutta oli alle 79 000 euroa ja neljäsosalla yli 370 000 euroa vuonna 2016, kun mediaanivarallisuus oli 203 000 euroa. Vastaavasti 35–44-vuotiaiden talouksista neljäsosalla varallisuutta oli alle 15 800 euroa ja neljäsosalla yli 221 000 euroa.

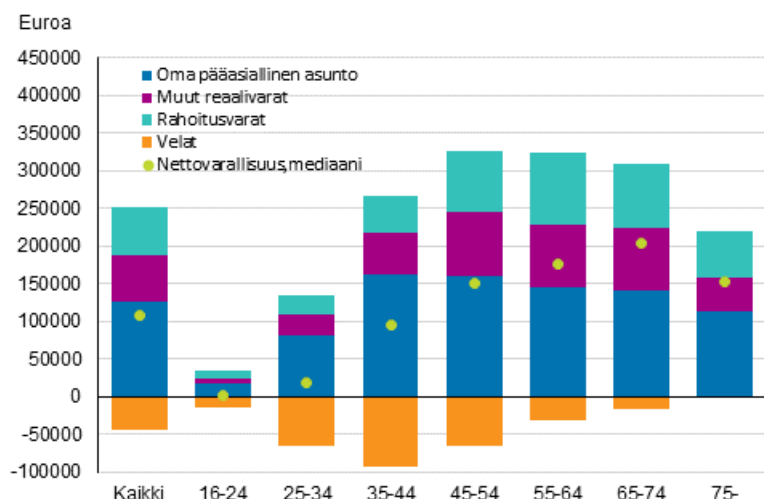
Kuvio 6. Nettovarallisuuden mediaani, yläkvartiili ja alakvartiili viitehenkilön iän mukaan vuonna 2016

Yläkvartiili kertoo euromääräisen rajan, jonka yläpuolella on 25 prosenttia kotitalouksista. Vastaavasti alakvartiiliin alle jää 25 prosenttia kotitalouksista.

Asunnon omistus ja asuntovelkaisuus vaikuttavat merkittävästi nettovarallisuuden tasoon eri ikäryhmissä ja kotitaloustyypeissä. Asunnon omistavien osuus kasvaa iän mukana, kun taas asuntovelkaisuus vähenee, mikä kasvattaa nettovarallisuuden tasoa. Kuviossa 7 tätä havainnollistetaan varallisuuden rakenteella iän mukaan.

Kuvio 7. Nettovarallisuuden mediaani ja varallisuuden rakenne kotitalouden viitehenkilön iän mukaan vuonna 2016

Lapsettomilla pareilla suurin mediaanivarallisuus

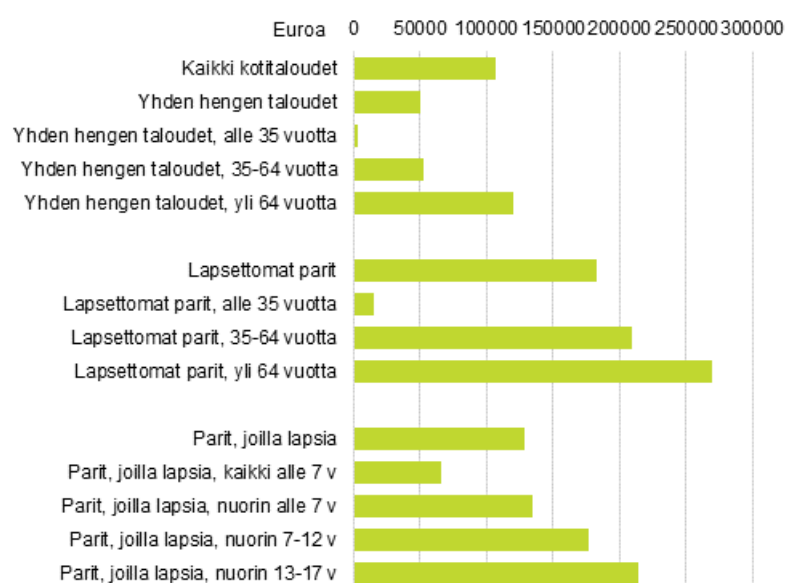
Yhden hengen talouksien mediaanivarallisuus oli 50 400 euroa vuonna 2016, mutta erot eri-ikäisten yksinasujien välillä ovat suuria (kuvio 8). Pienin nettovarallisuus on nuorilla alle 35-vuotiailla yhden hengen talouksilla, joiden mediaanivarallisuus oli 2 900 euroa. Yli 64-vuotiailla nettovarojen mediaani oli 119 700 euroa ja 35–64-vuotiailla 81 600 euroa. Nuorimmassa ikäryhmässä vain viidesosa on

omistusasioita, kun vanhimmassa kaksi kolmesta omistaa asunnon. Myös rahoitusvarallisuutta on nuorilla muita ikäryhmiä vähemmän, kun taas kulutus- ja muuta velkaa on muita ikäryhmiä yleisemmin.

Lapsettomilla pareilla nettovarallisuuden mediaani oli 182 500 euroa, mikä on yli kolminkertainen yhden hengen talouksiin verrattuna ja noin neljänneksen suurempi kuin pareilla, joilla on lapsia. Nettovarallisuus oli suurimmillaan yli 65-vuotiailla lapsettomilla pareilla, noin 270 000 euroa. Lapsettomien parien kotitalouksista 85 prosentilla oli omistusasunto, kun viitehenkilön ikä oli yli 35 vuotta. Alle 35-vuotiailla lapsettomilla pareilla osuus oli vain 30 prosenttia. Lapsettomilla pareilla, joiden viitehenkilö oli alle 35-vuotias, nettovarallisuuden mediaani oli noin 15 600 euroa. Tässä ryhmässä velkaisten kotitalouksien osuus oli noin 80 prosenttia.

Kahden huoltajan lapsiperheillä nettovarojen mediaani (127 800 euroa) oli 2,5-kertainen yhden hengen talouksiin verrattuna, mutta noin 30 prosenttia alhaisempi kuin lapsettomilla pareilla. Kahden huoltajan lapsiperheet ovat tyypillisesti asuntovelkaisia, mutta velkarasitus pienenee lasten kasvaessa, mikä kasvattaa nettovarallisuutta. Asuntonsa omisti noin 85 prosenttia pareista, joilla oli lapsia.

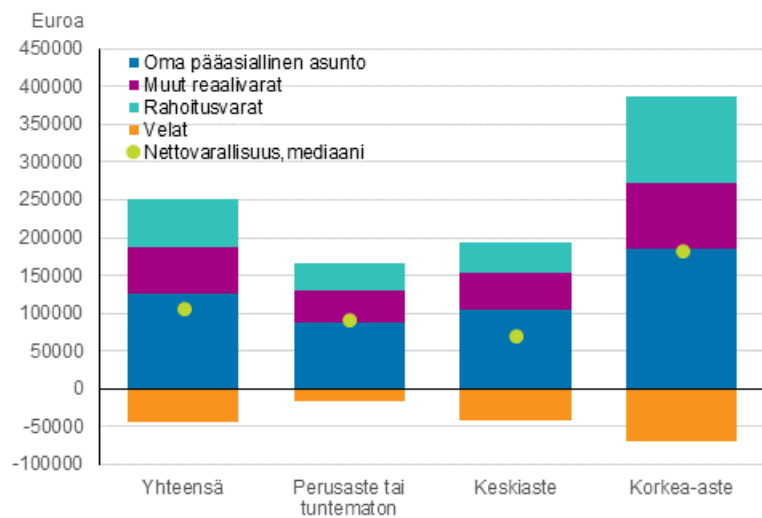
Kuvio 8. Keskimääräinen nettovarallisuus (mediaani) kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2016

Korkeasti koulutetuilla eniten varallisuutta

Varallisuuden kartuttamista säästämällä edesauttaa korkeampi tulotaso, jonka tärkeä taustatekijä on koulutusaste. Kotitalouksilla, joiden viitehenkilöllä oli korkea-asteen tutkinto, nettovarallisuuden mediaani oli noin 183 000 euroa vuonna 2016. Se oli kaksinkertainen perusasteen tutkinnon suorittaneisiin (91 400 euroa) ja yli 2,5-kertainen keskiasteen tutkinnon suorittaneisiin (70 600 euroa) nähden. Korkeammin koulutetuilla oli keskimäärin enemmän reaali- ja velkaa, mutta suhteellisesti enemmän rahoitusvarallisuutta. Perusasteen tutkinnon suorittaneiden keskiastetta korkeampi nettovarallisuuden mediaani selittyy ikärakenteella. Perustutkinnon suorittaneet ovat keskimäärin iäkkäämpiä kuin keskiasteen tutkinnon suorittaneet.

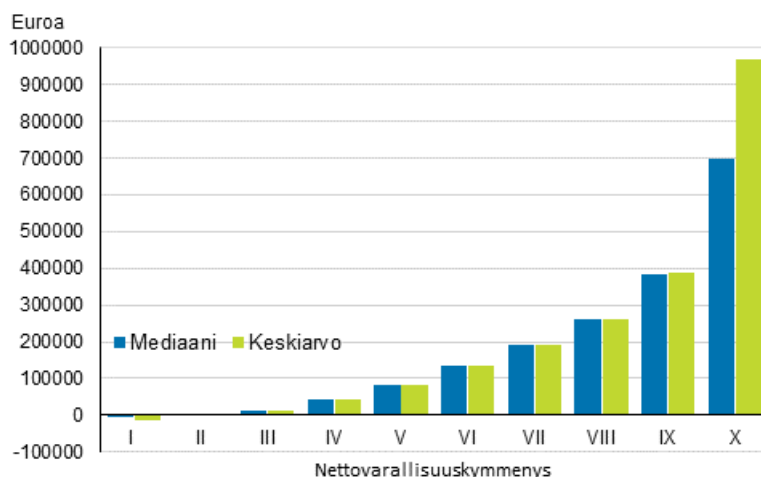
Kuvio 9. Nettovarallisuuden mediaani ja varallisuuden rakenne kotitalouden viitehenkilön koulutusasteen mukaan vuonna 2016

3. Varakkaimman kymmenyksen osuus nettovaroista 47 prosenttia

Kotitalouksien nettovarallisuuden mediaani oli 107 200 euroa vuonna 2016. Siihen verrattuna nettovarallisuuden keskiarvo on liki kaksinkertainen, noin 206 600 euroa kotitaloutta kohti vuonna 2016. Keskiarvo on mediaania selvästi korkeampi, koska varallisuus on keskittynyt nettovarallisuusjakauman yläosaan. Varakkaimmassa kymmenesosassa kotitalouksista varallisuuden mediaani oli 699 500 euroa ja keskiarvo 966 800 euroa vuonna 2016 (kuvio 10). Vähävaraisimmassa kymmenyksessä kotitalouksien velat ylittivät varat, joten sekä nettovarallisuuden keskiarvo että mediaani olivat negatiivisia.

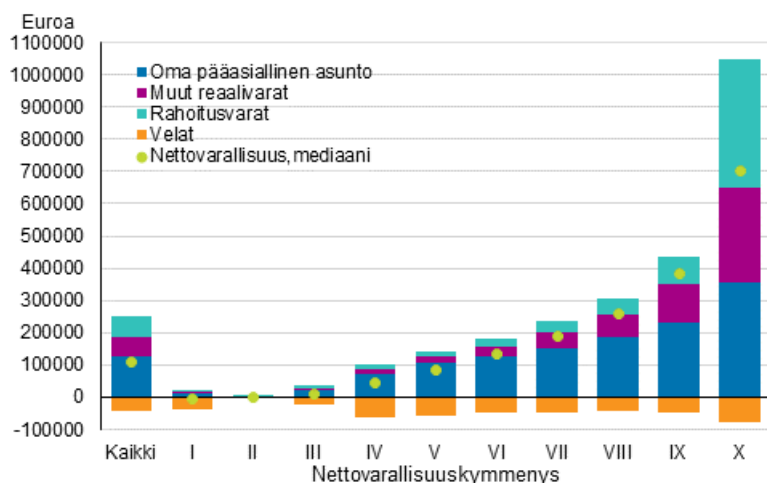
Kuvio 10. Nettovarallisuuden (varat-velat) mediaani ja keskiarvo nettovarallisuuskymmenyksittäin vuonna 2016

Varallisuuskymmenykset saadaan järjestämällä kotitaloudet nettovarallisuuden (varat-velat) mukaan kymmeneen yhtä suureen ryhmään. Jokaisessa kymmenyksessä on 10 prosenttia kotitalouksista eli noin 270 000 kotitaloutta vuonna 2016.

Oma asunto on tärkein varallisuuslaji kaikissa muissa kymmenyksissä paitsi varakkaimmassa kymmenesosassa, jossa rahoitusvarallisuuden osuus on suurin (n. 38 % kokonaisvaroista). (Kuvio 11). Varakkaimman kymmenyksen osuus kaikista rahoitusvaroista oli noin 62 prosenttia. Reaalivaroista se omisti noin 35 prosenttia.

Kuvio 11. Nettovarallisuuden mediaani ja varallisuuden rakenne nettovarallisuuskymmenyksen mukaan vuonna 2016

Rahoitusvarallisuuden alieristä varakkain kymmenys omisti 84 prosenttia pörssiosakkeista, 62 prosenttia rahasto-osuuksista, 36 prosenttia talletuksista, 60 prosenttia säästö- ja sijoitusvakuutuksista ja 90 prosenttia noteeraamattomista osakkeista. Reaalivarallisuuden tasaisempaa jakaumaa selittää oma asunto, jonka kokonaisarvosta varakkain kymmenys omisti 28 prosenttia. Osuus kasvoi vuodesta 2013 eli jakauma muuttui vinommaksi. Velkojen jakautumista varallisuuskymmenyksittäin tarkastellaan lähemmin tämän julkaisun katsauksessa 5.

Varallisuuserot kasvoivat

Varakkain kymmenesosa omisti vuonna 2016 noin 47 prosenttia nettovarallisuuden kokonaissummasta. Varakkaimman kymmenyksen raja oli 485 000 euroa. Varallisuuden keskittymistä kuvaa se, että alle mediaanivarallisuuden (107 200 euroa) jäävä puolisko kotitalouksista omisti noin 6 prosenttia nettovarallisuudesta. Vähävaraisimmassa kymmenyksessä nettovarallisuus on negatiivista ja sen osuus nettovaroista oli -0,7 prosenttia. Varakkain viisi prosenttia omisti nettovaroista 32,9 prosenttia. Varakkaimman viiden prosentin raja oli 699 500 euroa.

Taulukko 3. Nettovarallisuuden jakautuminen 1987–2016, osuudet nettovarallisuuden kokonaismäärästä (%)

Varallisuuskymmenys	1987	1994	1998	2004	2009	2013	2016
I–V (vähävaraisin 50 %)	9,5	6,9	6,9	8,1	6,4	6,7	6,1
VI	8,6	8,2	7,5	7,1	6,9	6,8	6,5
VII	11,4	10,9	9,8	9,9	9,7	9,5	9,2
VIII	14,5	14,5	13,4	13,3	13,6	12,9	12,7
IX	19,3	20,3	18,9	19,1	19,4	18,6	18,8
X (varakkain 10 %)	36,7	39,2	43,3	42,5	43,9	45,5	46,8
- varakkain 5 %	23,5	25,1	29,5	28,8	29,9	31,6	32,9
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100
Gini-kerroin	58,2	62,2	63,8	62,2	64,6	65,0	66,2

Vuodesta 2013 vuoteen 2016 varakkaimman kymmenyksen osuus koko nettovarallisuudesta kasvoi 1,3 prosenttiyksikköä. Jos jätetään huomiotta säästö- ja sijoitusvakuutukset, joista ei ole tietoa vuodelta 2013, kasvoi varakkaimman kymmenyksen osuus 1,1 prosenttiyksikköä vuodesta 2013 vuoteen 2016.

Taulukossa on esitetty myös nettovarallisuuden Gini-kerroin, vaikka aineistossa nettovarallisuus saa runsaasti negatiivisia arvoja. Gini-kertoimen muutos 2013–2016 on kuitenkin samankaltaista, vaikka negatiiviset arvot poistettaisiin. Gini-kerroin kasvoi 1,2 prosenttiyksikköä vuodesta 2013 vuoteen 2016¹⁾. Nettovarallisuuden Gini-kertoimeen säästö- ja sijoitusvakuutuksilla on vain vähäinen vaikutus.

Varallisuustutkimuksia on tehty muutaman vuoden välein 1980-luvun loppupuolelta alkaen. Koko aikasarjaa tarkasteltaessa osa muutoksesta selittyy tilaston menetelmä- ja sisältömuutoksilla. Nämä huomioiden voidaan kuitenkin sanoa, että pitkällä aikavälillä tarkasteltuna varakkaimman kymmenyksen osuus nettovaroista on kasvanut. Esimerkiksi vuoteen 1994 verrattuna varakkaimman kymmenyksen osuus nettovaroista on noussut 7,6 prosenttiyksikköä. Lisätietoja tutkimusmenetelmän ja tietosisällön muutoksista on tilaston laatuselosteessa.

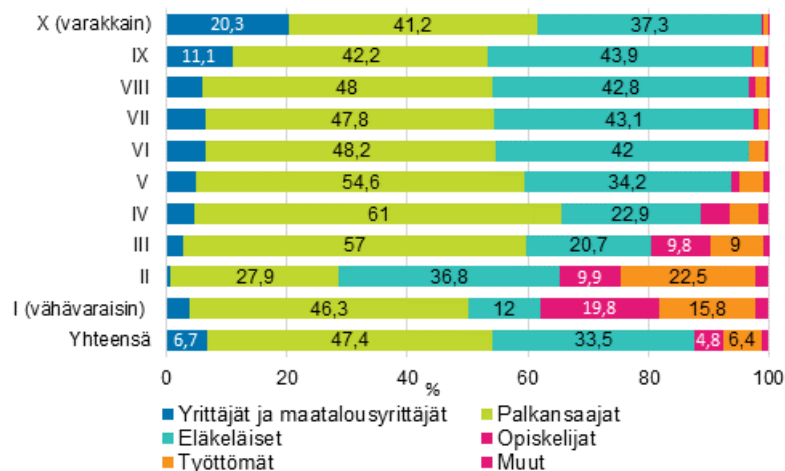
Varallisuuskymmenysten rakenne sosioekonomisen ryhmän mukaan

Nettovaroiltaan varakkaimman kymmenesosan kotitalouksista noin 41 prosenttia oli palkansaajatalouksia ja noin 37 prosenttia eläkeläistalouksia vuonna 2016 (kuvio 12). Viidennes oli yrittäjiä tai maatalousyrittäjiä. Kotitalouden sosioekonominen asema on sen viihtehenkilön eli suurituloisimman henkilön sosioekonominen asema.

1) Gini-kertoimia laskettaessa varallisuutta ei ole jaettu kulutusyksiköillä. Nettovarallisuuden Gini-kertoimen bootstrap-menetelmällä arvioitu keskivirhe on 0.44 prosenttiyksikköä vuonna 2016. Gini-kertoimen luottamusväli on noin +/- 0.9 prosenttiyksikköä vuonna 2016. Jos negatiiviset arvot poistetaan, saa Gini-kerroin arvon 60,0 vuonna 2013 ja 61,3 vuonna 2016.

Kuvio 12. Nettovarallisuuskympyen rakenne kotitalouden viitehenkilön sosioekonomisen ryhmän mukaan vuonna 2016 (% kymmenyksen kotitalouksista)

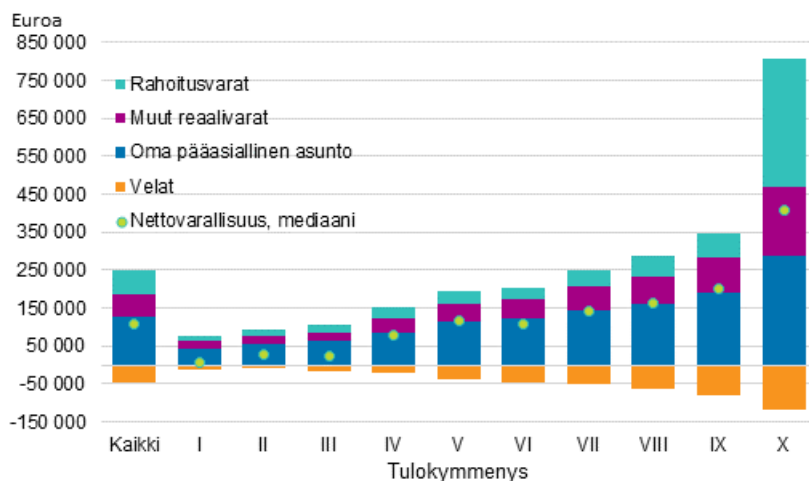

Kaksi vähävaraisinta kymmenystä poikkeavat rakenteeltaan muista kymmenyksistä ja myös toisistaan. Vähävaraisimmasta kymmenyksestä opiskelijatalouksia oli noin 20 prosenttia ja työttömiä kotitalouksia noin 16 prosenttia, mutta eläkeläistalouksia verraten vähän eli 12 prosenttia. Sen sijaan toiseksi vähävaraisimmassa kymmenyksessä eläkeläistalouksia oli liki 37 prosenttia. Työttömien osuus oli suurin toiseksi vähävaraisimmassa kymmenesosassa, jossa heitä oli yli viidesosa. Velallisten kotitalouksien osuus on suurin vähävaraisimmassa kymmenyksessä ja pienin toiseksi vähävaraisimmassa kymmenyksessä. Tämän julkaisun katsauksessa 5 tarkastellaan velkoja varallisuuskympyksittäin.

Varallisuus ja tulot

Suurituloisin kymmenesosa väestöstä on selvästi muuta väestöä varakkaampaa. Erityisesti rahoitusvarallisuus on keskittynyt suurituloisimmille. Rahoitusvarallisuuden osuus bruttovarallisuudesta oli noin 42 prosenttia suurituloisimmassa kymmenyksessä, kun se muissa tulokymmenyksissä vaihteli 16–25 prosentin välillä. Suurituloisimman kymmenesosan nettovarallisuuden mediaani oli noin 408 600 euroa. Tämä oli kaksinkertainen seuraavaksi suurituloisimpaan kymmenykseen verrattuna ja 3,8-kertainen mediaanivarallisuuteen nähden.

Kuvio 13. Nettovarallisuuden mediaani sekä varallisuuden rakenne tulokymmenyksittäin vuonna 2016

Tulokymmenykset on muodostettu kotitalouksien kesken kulutusyksikköä kohti laskettujen käytettävissä olevien rahatulojen (ml. myyntivoitot) mukaan.

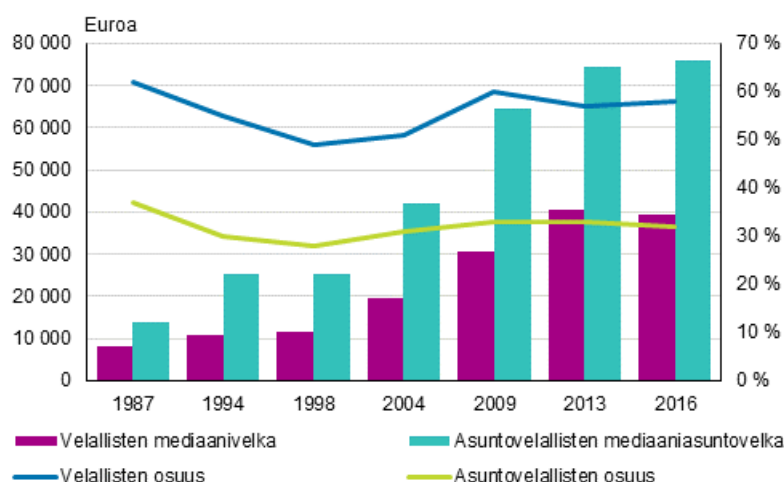
4. Velkojen suhde varallisuuteen ennallaan

Sekä velallisten että asuntovelallisten kotitalouksien osuus kaikista kotitalouksista on pysynyt suunnilleen ennallaan vuodesta 2009 alkaen. Kotitalouksista 58 prosentilla oli velkaa ja 32 prosentilla asuntovelkaa vuonna 2016. Sekä velallisten että asuntovelallisten kotitalouksien osuus koko kotitalousväestöstä on kasvanut selvästi viimeisen 20 vuoden aikana, mutta osuudet ovat edelleen hieman matalampia kuin 1980-luvun lopussa (kuvio 14).

Keskimääräisten velkasummien kasvu näyttää tasoittuneen vuonna 2016 edellisen tutkimuskerran eli vuoden 2013 tasolle. Vuoteen 2013 saakka keskimääräiset velkasummat kasvoivat nopeasti. Velallisten kotitalouksien velkasumman mediaani oli jo vuonna 2013 lähes kolminkertainen vuoteen 1987 verrattuna. Keskimääräinen asuntovelka on vuosina 1987–2013 kasvanut tätäkin nopeammin. Vuonna 2016 kotitalouksien mediaaniasuntovelka kasvoi sen sijaan vain noin 1 600 euroa vuoteen 2013 verrattuna.

Kotitalouksien velat koostuvat asuntovelasta, opintovelasta, elinkeinotoiminnan velasta sekä muista veloista, joihin kuuluvat muun muassa luottokorttivelka, osamaksuvelka ja kulutusluotot. Asuntovelat ovat selvästi suurin velkaerä. Lähes 70 prosenttia kotitalouksien veloista oli asuntovelkaa vuonna 2016. Taloyhtiöiden velat eivät sisälly asuntovelkoihin.

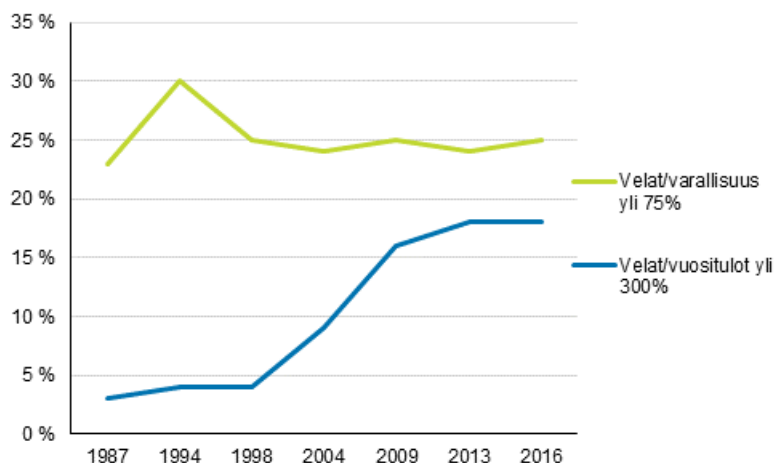
Kuvio 14. Velallisten ja asuntovelallisten kotitalouksien osuus kotitalouksista (asteikko kuviossa oikealla) sekä velan ja asuntovelan mediaani vuosina 1987–2016, vuoden 2016 hinnoin

Velkaantumista voidaan mitata tunnusluvuilla, jotka kuvaavat niiden kotitalouksien osuutta velkaantuneista kotitalouksista, joiden velkojen suhde varallisuuteen tai vuosituloihin ylittää asetetut raja-arvot. Yleisesti käytetty raja-arvo velkaantumisasteesta on 300 prosenttia, eli suuret velat määritellään niille kotitalouksille, joiden velat ylittävät vuositulot yli kolminkertaisesti. Todella suurten velkojen määrä ei näytä vuonna 2016 kasvaneen vuoteen 2013 verrattuna. On kuitenkin huomattava, että kotitalouksia, joiden velkaantumisaste on yli 300 prosenttia, oli vielä 1990-luvun lopussa vain muutama prosentti velkaantuneista. Vuonna 2016 noin 18 prosentilla velkaantuneista kotitalouksista velan määrä oli yli kolminkertainen vuosituloihin nähden (kuvio 15).

Sen sijaan jos suuria velkoja mitataan velkojen suhteella kokonaisvaroihin ja asetetaan suurien velkojen raja-arvoksi 75 prosenttia, suurien velkojen osuus on pysynyt lähes ennallaan 1990-luvun lopulta alkaen. Vuonna 2016 joka neljännellä velallisella kotitaloudella velan määrä ylitti 75 prosenttia kotitalouden bruttovarallisuudesta.

Kuvio 15. Kotitaloudet, joilla suuret velat suhteessa tuloihin tai varoihin vuosina 1987–2016, % velallisista kotitalouksista

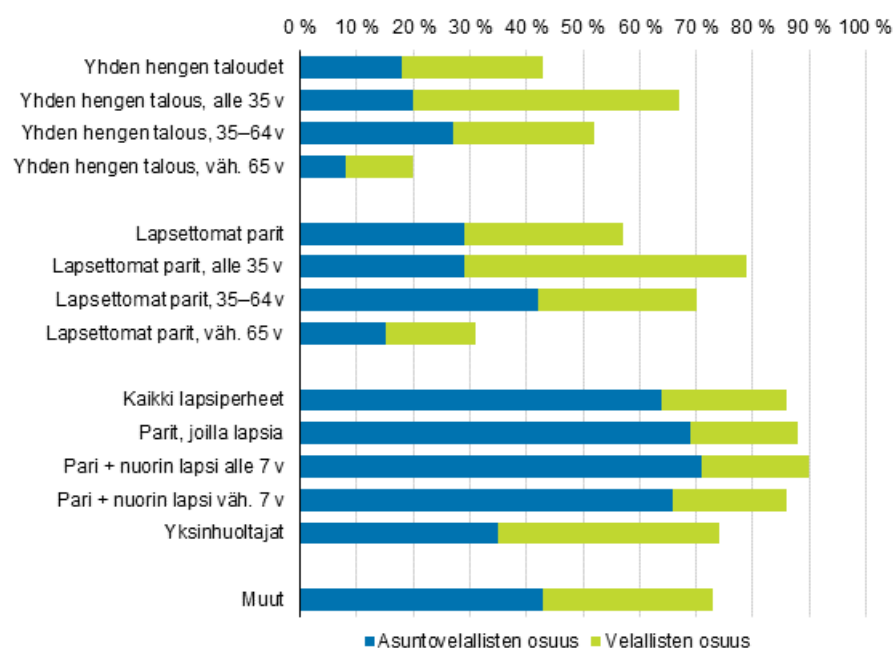

Lapsiperheet velkaisimpia

Kotitalouden elinvaiheen mukaan tarkasteltuna lapsiperheet ovat velkaantuneempia kuin yhden hengen taloudet, lapsettomat parit ja muut kotitaloudet (kuvio 16). Kaikista lapsiperheistä 86 prosentilla oli velkaa vuonna 2016 ja 64 prosentilla asuntovelkaa. Eniten velkaa oli pareilla, joiden nuorin lapsi oli vähintään 7 vuotta vanha. Tässä ryhmässä velkaa oli 90 prosentilla kotitalouksista. Lapsiperheet olivat ainoa ryhmä, joista yli puolella oli asuntovelkaa. Sekä yhden hengen talouksilla että lapsettomilla pareilla velallisten osuus pienenee iän myötä.

Velkaantuneiden lapsiperheiden osuus on pysynyt edellisten tutkimusvuosien 2013 ja 2009 tasolla. Sen sijaan lapsettomien parien kohdalla velkaantuneiden osuus on hieman laskenut vuodesta 2013 alkaen.

Kuvio 16. Velallisten ja asuntovelkaisten kotitalouksien osuus kaikista kotitalouksista kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2016

Lapsiperheiden velat suhteessa varallisuuteen olivat vuonna 2016 suurempia kuin muiden kotitaloustyyppien (taulukko 4). Keskimääräisellä asuntovelallisella lapsiperheellä asuntovelkaa oli 57 prosenttia varsinaisen asunnon arvosta ja velkaa 48 prosenttia kokonaisvaroista. Osuudet ovat selvästi korkeampia kuin

lapsettomilla pareilla. Keskimääräisellä velallisella lapsettomalla parilla asuntovelan suhde varsinaisen asunnon arvoon oli 42 prosenttia ja velan suhde varallisuuteen 27 prosenttia.

Alle 35-vuotiailla yhden hengen talouksissa asuvilla nuorilla velan suhde kokonaisvaroihin oli vuonna 2016 suurempi kuin millään muulla kotitaloustyypillä. Puolella ikäryhmään kuuluvista nuorista velkojen suhde varallisuuteen oli yli 90 prosenttia ja asuntovelan suhde asunnon arvoon yli 70 prosenttia. Lähes kuudella kymmenestä velallisesta nuoresta yhden hengen taloudesta velan määrä ylitti 75 prosenttia varallisuudesta. Velan suhde kokonaisvaroihin oli pienimmillään yli 65-vuotiailla lapsettomilla pareilla ja yli 65-vuotiailla yksin asuvilla. Puolella yli 65-vuotiailla lapsettomilla pareilla velan suhde kokonaisvaroihin oli vain yli 8 prosenttia.

Perheet, joissa on nuoria alle seitsemänvuotiaita lapsia, olivat lähes kaikilla mittareilla velkaantunein ryhmä kotitalouden elinvaiheen mukaan tarkasteltuna. Tästä ryhmästä noin 90 prosentilla oli velkaa ja 71 prosentilla asuntovelkaa vuonna 2016. Puolella asuntovelkaisista lapsiperheistä, joilla on alle kouluikäisiä lapsia, asuntovelan määrä oli yli kaksi kolmasosaa asunnon arvosta. Tässä ryhmässä oli myös eniten suuria velkoja, sillä 37 prosentilla ryhmään kuuluvista kotitalouksista velat ylittivät vuositulot kolminkertaisesti. Lapsiperheillä oli yleisesti ottaen muita ryhmiä useammin ja muita ryhmiä enemmän asuntovelkaa.

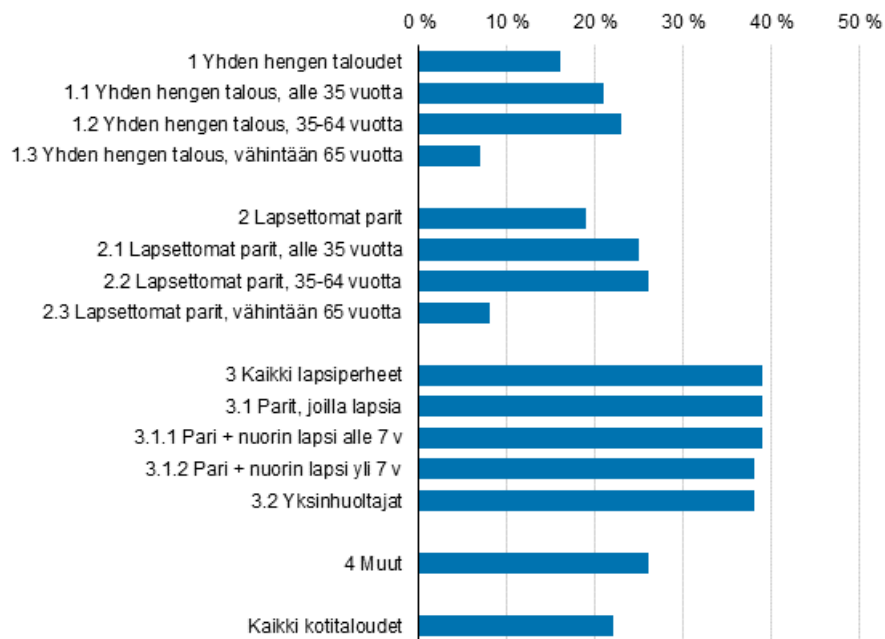
Taulukko 4. Velallisten kotitalouksien velka suhteessa varallisuuteen, asuntovelallisten asuntovelka suhteessa varsinaisen asunnon arvoon ja suuret velat kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2016

Kotitalouden elinvaihe	Asuntovelka/ varsinaisen asunnon arvo	Velat/ varallisuus	Velat/vuositulot yli 300%, osuus velallisista	Velat/varallisuus yli 75%, osuus velallisista
1 Yhden hengen taloudet	45,0	45,5	17,4	36,1
1.1 Yhden hengen talous, alle 35 vuotta	69,8	90,0	19,0	57,4
1.2 Yhden hengen talous, 35-64 vuotta	43,6	35,4	20,9	25,7
1.3 Yhden hengen talous, vähintään 65 vuotta	16,0	14,5	5,5	20,7
2 Lapsettomat parit	42,3	27,1	12,7	20,4
2.1 Lapsettomat parit, alle 35 vuotta	81,2	74,0	18,6	48,8
2.2 Lapsettomat parit, 35-64 vuotta	37,5	21,1	11,6	11,1
2.3 Lapsettomat parit, vähintään 65 vuotta	13,7	8,2	6,6	2,1
3 Kaikki lapsiperheet	56,5	47,7	28,4	23,9
3.1 Parit, joilla lapsia	56,9	46,9	29,4	21,4
3.1.1 Pari + nuorin lapsi alle 7 v	65,8	56,6	37,1	27,8
3.1.2 Pari + nuorin lapsi yli 7 v	40,6	32,5	18,1	12,0
3.2 Yksinhuoltajat	51,6	52,6	22,3	40,4
4 Muut	30,1	20,2	9,9	12,0
Kaikki kotitaloudet	47,2	38,1	18,3	25,3

1) Velan suhde varoihin/tuloihin on laskettu jokaiselle velkaiselle kotitaloudelle. Tunnusluku on kotitalouskohtaisten velkasuhteiden mediaani.

Vuoden 2016 varallisuustutkimuksessa kotitalouksilta kerättiin haastattelemalla tietoa kotitalouden jäsenten korollisesta luottokortti- ja tililuotosta. Vuonna 2016 kotitalouksista 22 prosentilla oli korollista luottokortti- tai tililuottoa (kuvio 17). Eniten luottovelkaa oli pareilla, joiden nuorin lapsi oli alle 7-vuotias. Yhden hengen talouksilla ja lapsettomilla pareilla luottovelkaisten osuus ensin kasvaa iän myötä, sillä 35–64-vuotiaiden ikäryhmissä luotollisten osuus on suurempi kuin alle 35-vuotiaiden ryhmissä. Siirryttäessä 65-vuotiaiden ja sitä vanhempien ikäryhmään luotollisten osuus pienenee selvästi. Vähiten luottokortti- tai tililuottoa on 65 vuotta täyttäneillä yhden hengen talouksilla ja pareilla. Puolella korollista luottokortti- tai tililuottoa omaavista kotitalouksista luottoa oli yli 1 500 euroa haastatteluhetkellä keväällä 2017.

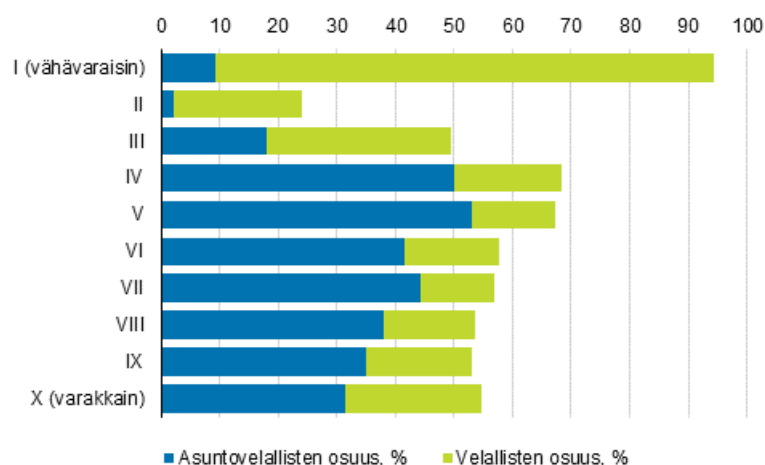
Kuvio 17. Korollisten luottokortti- ja tilivelallisten kotitalouksien osuus kaikista kotitalouksista kotitaloustyyppin mukaan vuonna 2016

5. Vähävaraisimmilla kotitalouksilla usein velkaa

Velkaa oli useimmin kotitalouksilla, jotka kuuluivat nettovarallisuudeltaan alimpaan kymmenyksen. Sellaisista kotitalouksista 94 prosentilla oli velkaa. Vähävaraisimman kymmenyksen kotitalouksilla oli hieman enemmän bruttomääräistä varallisuutta kuin toiseksi vähävaraisimman kymmenyksen talouksilla, mutta velkaa selvästi enemmän. Vähiten velallistalouksia oli toiseksi vähävaraisimmassa kymmenyksessä, missä vain neljänneksellä kotitalouksista oli velkaa. Toiseksi vähävaraisimmassa kymmenyksessä kotitalouksilla oli vähän sekä velkoja että varallisuutta (kuvio 18). Suhteellisen usein velallisia olivat myös kotitaloudet, jotka kuuluivat nettovarallisuudeltaan neljänneestä seitsemänteen kymmenyksen. Niillä oli muita useammin asuntovelkaa.

Kuvio 18. Velallisten ja asuntovelallisten kotitalouksien osuus kaikista kotitalouksista nettovarallisuuskymmenyksittäin vuonna 2016

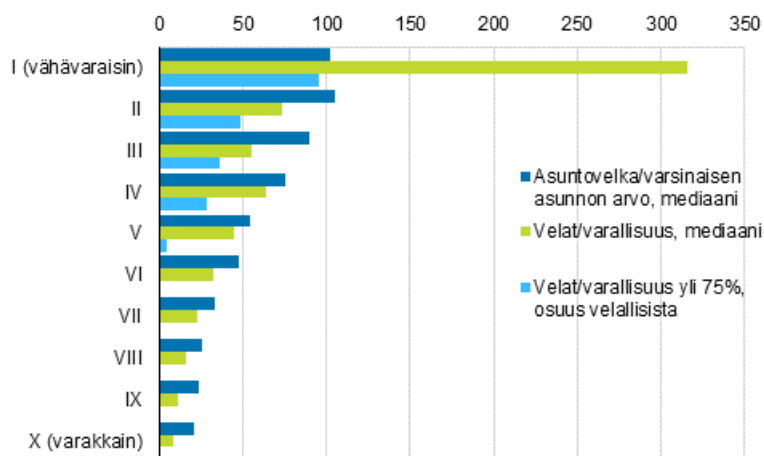

Vähävaraisimman kymmenyksen osuus kaikista veloista oli kahdeksan prosenttia, mutta toiseksi vähävaraisimman vain vajaa prosentti ja kolmanneksi vähävaraisimman runsaat viisi prosenttia. Eniten velkaa, lähes 18 prosenttia kotitalouksien kaikista veloista, oli ylimmän varallisuuskymmenyksen kotitalouksilla. Kotitalouksien bruttovarallisuudesta niillä oli 41 prosenttia. Muiden varallisuuskymmenysten osuus veloista vaihteli yhdeksästä kolmeentoista prosenttiin.

Vähävaraisimman kymmenyksen velallisista kotitalouksista joka toisella oli velkaa yli kolme kertaa varallisuutensa verran ja puolella asuntovelallisista oli asuntovelkaa enemmän kuin asunnon nykyarvo (kuvio 19). Asuntovelkojen suhde asunnon arvoon oli suuri vielä seuraavaksi alimmissa varallisuuskymmenyksissä. Kaikkien velkojen suhde kokonaisvarallisuuteen kuitenkin pieneni nopeasti nettovarallisuuden kasvaessa. Lähes kaikilla vähävaraisimman kymmenyksen velallisista kotitalouksilla velan suhde varallisuuteen oli yli 75 prosenttia, mutta varakkaamman puoliskon velallistalouksilla niin suuria velkoja ei ollut käytännössä lainkaan.

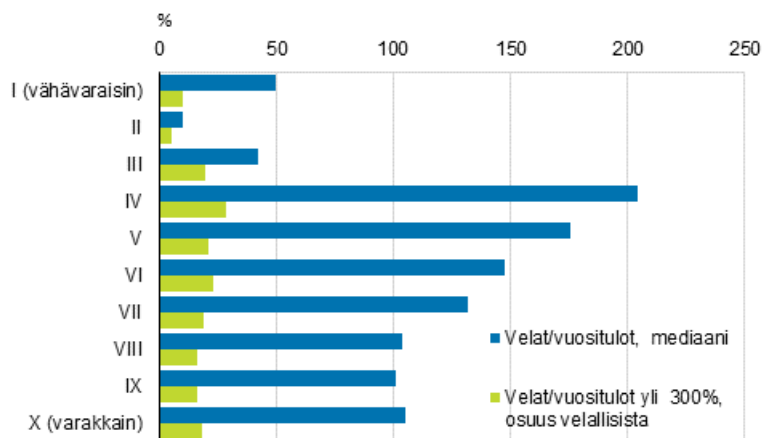
Edellisellä tutkimuskerralla tulokset olivat samansuuntaisia, mutta vähävaraisimman kymmenyksen osalta velkojen suhde varallisuuteen on entisestään kasvanut. Vuonna 2013 vähävaraisimman kymmenyksen velallisista joka toisella velan määrä ylitti kaksi ja puoli kertaa varallisuuden määrän.

Kuvio 19. Velan ja varallisuuden suhde nettovarallisuuskymmenyksittäin vuonna 2016

Vuosituloihin suhteutettuna eniten velkaa oli kotitalouksilla, jotka nettovaroiltaan olivat jakauman keskivälillä (kuvio 20). Alimpien varallisuuskymmenyksien kotitalouksilla oli suhteessa tuloihin selvästi vähemmän velkaa. Sellaisten talouksien osuus velallistalouksista, joilla oli velkaa vähintään kolme kertaa vuositulot, oli eri varallisuusluokissa varsin tasainen. Eniten kotitalouksia, joiden velat suhteessa vuosituloihin olivat niin suuret, oli neljännessä ja viidennessä nettovarallisuuskymmenyksessä.

Kuvio 20. Velan ja vuositulon suhde nettovarallisuuskymmenyksittäin vuonna 2016

Ongelmia luotonsaannissa kuudella prosentilla kotitalouksista

Kansainvälisissä varallisuustiedonkeruissa, kuten Euroalueen (Household Finance and Consumption Survey) ja Yhdysvaltain (Survey on Consumer Finances) varallisuustutkimuksissa kerätään tietoa kotitalouksien luotonhakemisesta ja luotonsaannista. Suomessa vuosien 2013 ja 2016 varallisuustutkimuksissa tietoa kerättiin vertailukelpoisilla kysymyksillä, joiden perusteella tunnistettiin kotitaloudet, joilla on ollut vaikeuksia luotonsaannissa.

Luottorajoitteiseksi kotitaloudeksi määritellään kerättyjen tietojen perusteella kotitalous, joka a) on hakenut lainaa haastattelujakohtaa edeltäneen kolmen vuoden aikana, eikä saanut hakemaansa lainaa heti eikä myöhemmin, b) on hakenut lainaa, mutta saanut sitä hakemaansa määrää vähemmän tai joka c) ei ole hakenut lainaa, koska ei arvellut saavansa sitä.

Tämän määritelmän mukaan kuusi prosenttia kotitalouksista oli luottorajoitteisia vuonna 2016. Useimmin luottorajoitus koski yksinhuoltajatalouksia, joista 15 prosenttia ilmoitti kohdanneensa ongelmia

luotonsaannissa. Suhteellisen yleisiä ne olivat myös lapsiperheillä ja alle 65-vuotiailla yksinasuvilla, joista noin kymmenellä prosentilla oli luottorajoitteita. Vähiten luottorajoituksista olivat kohdanneet suhteellisen iäkkäät kotitaloudet.

Vuonna 2016 luottorajoituksia kokeneiden kotitalouksien osuus kaikista talouksista oli yhtä suuri kuin vuonna 2013. Sellaiset kotitaloudet, joissa oli lapsia, kertoivat kohdanneensa ongelmia luotonsaannissa hieman useammin kuin edellisellä tutkimuskerralla. Hieman aiempaa harvemmin niitä olivat kohdanneet alle 65-vuotiaat yksinasuvat.

Luottorajoituksia kokivat selvästi muita useammin kotitaloudet, jotka sijoittuivat nettovarallisuudeltaan alimpiin kymmenenykyisiin. Alimman varallisuuskymmenyksen kotitalouksista 17 ja toiseksi alimman 15 prosenttia kertoi kokeneensa ongelmia luotonsaannissa. Niillä kotitalouksilla, joilla oli nettovarallisuutta vähintään kaikkien kotitalouksien mediaanin verran, olivat luottorajoitukset harvinaisia.

Kotitalouksista 28 prosenttia kertoi hakeneensa lainaa kolmen edellisvuoden aikana.¹⁾Lainaa hakeneista 7 prosenttia ei saanut lainaa lainkaan tai sai sitä vähemmän kuin oli hakenut. Lisäksi viisi prosenttia talouksista ei hakenut lainaa, koska ei arvellut sitä saavansa.

Useimmin lainaa olivat hakeneet lapsiperheet sekä suhteellisen nuoret lapsettomat parit. Lapsiperheistä 44 prosenttia ja 52 prosenttia sellaisista lapsettomista pareista, joiden viitehenkilö oli alle 35-vuotias, oli hakenut lainaa. Yksinasuvistakin lainaa hakivat useimmin nuorimmat, alle 35-vuotiaista yksinasuvista lainaa haki 36 prosenttia (liitetaulukko 8). Yli 65-vuotiaiden taloudet hakivat lainaa harvoin.

Lainaa hakeneista yksinhuoltajista 6 prosenttia ilmoitti, etteivät olleet saaneet lainaa tai olivat saaneet sitä vähemmän kuin olivat hakeneet. Yksinhuoltajat ilmoittivat myös muita useammin jättäneensä hakematta lainaa, koska eivät uskoneet sitä saavansa. Lainansaantivaikeuksista kertoivat keskimääräistä useammin myös lapsiperheet ja alle 65-vuotiaat yksinasuvat. Edelliseen tutkimuskertaan verrattuna ilmoittivat sellaiset kotitaloudet, joissa oli lapsia, aiempaa useammin lainansaantivaikeuksista.

Suhteellisesti eniten lainaa hakeneita kotitalouksia oli nettovarallisuudeltaan vähävaraisimmassa kymmenyksessä, joista 45 prosenttia oli hakenut lainaa kolmen edellisvuoden aikana. Vähävaraisimmilla oli myös useimmin lainansaantivaikeuksia, sillä noin 10 prosenttia kolmen vähävaraisimman kymmenyksen kotitalouksista ilmoitti, etteivät olleet saaneet lainaa tai olivat saaneet sitä vähemmän kuin hakivat. Ylemmissä varallisuuskymmenyksissä lainansaantivaikeuksia oli odotetusti selvästi harvemmalla taloudella (liitetaulukko 9).

---

1) Haastatteluissa kysyttiin kotitalouksilta "Onko kukaan kotitaloutenne jäsenistä hakenut viimeksi kuluneiden kolmen vuoden aikana lainaa tai muuta luottoa?". Haastattelut tehtiin vuoden 2017 tammi- ja toukokuun välisenä aikana.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Nettovarallisuuden fraktiilit vuonna 2016

Kotitalouden viitehenkilön ikä	Kotitalouksien lukumäärä (1000 kotitaloutta)	P10	Mediaani	P25 (alakvartiili)	P75 (yläkvartiili)	P90	P95	P99	Keskiarvo
Kaikki kotitaloudet	2 677,1	3	107 207	10 723	260 875	485 347	699 527	1 563 086	206 589
16-24	167,7	-8 816	1 900	-3 387	13 300	42 999	92 153	416 323	19 835
25-34	421,4	-8 677	18 892	400	77 575	180 609	271 039	683 745	69 013
35-44	398,0	99	94 383	15 778	220 948	408 566	564 509	1 277 029	173 346
45-54	435,6	533	149 579	26 914	322 620	596 021	884 014	1 960 108	259 483
55-64	485,0	821	175 145	49 513	356 395	618 053	894 652	2 086 545	291 507
65-74	407,4	2 928	202 968	78 973	370 137	635 141	874 334	1 656 205	292 302
75-	361,9	2 442	152 972	61 017	276 510	458 393	564 471	1 287 705	215 943

1) Fraktiili on euromäärä, joka rajaa tietyn osuuden kotitalouksista rajan alapuolelle. Esimerkiksi P25 on raja, jonka alapuolella on 25 % kotitalouksista. Vastaavasti P90 on raja, jonka yläpuolella on 10 % kotitalouksista.

2) Nettovarallisuus = varat - velat

Liitetaulukko 2. Kokonaisvarojen fraktiilit vuonna 2016

Kotitalouden viitehenkilön ikä	Kotitalouksien lukumäärä (1000 kotitaloutta)	P10	P25 (alakvartiili)	P50 (mediaani)	P75 (yläkvartiili)	P90	P95	P99	Keskiarvo
Kaikki kotitaloudet	2 677,1	1 499	20 104	160 455	317 884	552 537	777 339	1 656 205	251 461
16-24	167,7	300	1 500	5 858	21 239	95 049	176 000	551 975	35 151
25-34	421,4	599	4 708	49 854	198 329	327 580	430 052	926 390	134 783
35-44	398,0	2 884	54 726	200 367	348 363	554 130	730 814	1 495 927	266 975
45-54	435,6	2 117	71 301	215 577	396 679	713 188	999 123	2 322 378	326 301
55-64	485,0	1 973	74 763	206 287	381 903	669 801	956 533	2 309 024	323 863
65-74	407,4	3 901	92 041	215 211	383 225	652 052	922 581	1 737 353	308 989
75-	361,9	2 718	61 357	154 991	285 201	459 688	578 897	1 287 705	218 641

1) Fraktiili on euromäärä, joka rajaa tietyn osuuden kotitalouksista rajan alapuolelle. Esimerkiksi P25 on raja, jonka alapuolella on 25 % kotitalouksista. Vastaavasti P90 on raja, jonka yläpuolella on 10 % kotitalouksista.

2) Kokonaisvarat = reaali- ja rahoitusvarat ennen velkojen vähentämistä

Liitetaulukko 3. Rahoitusvarallisuuden fraktiilit vuonna 2016

Kotitalouden viitehenkilön ikä	Kotitalouksien lukumäärä (1000 kotitaloutta)	P10	P25 (alakvartiili)	P50 (mediaani)	P75 (yläkvartiili)	P90	P95	P99	Keskiarvo
Kaikki kotitaloudet	2 677,1	318	2 000	10 461	43 000	129 502	229 550	809 185	63 878
16-24	167,7	200	560	3 000	10 000	24 500	48 000	144 148	12 586
25-34	421,4	200	1 000	5 000	17 000	42 681	79 100	210 000	25 296
35-44	398,0	499	2 155	10 225	32 657	99 625	168 607	636 287	49 451
45-54	435,6	180	1 760	12 165	50 505	153 608	315 979	1 417 441	81 491
55-64	485,0	366	2 499	15 000	65 770	193 869	339 100	1 350 161	95 012
65-74	407,4	600	3 163	21 000	80 919	188 786	323 293	865 751	85 863
75-	361,9	600	3 000	16 975	63 695	135 500	182 698	566 483	60 770

1) Fraktiili on euromäärä, joka rajaa tietyn osuuden kotitalouksista rajan alapuolelle. Esimerkiksi P25 on raja, jonka alapuolella on 25 % kotitalouksista. Vastaavasti P90 on raja, jonka yläpuolella on 10 % kotitalouksista.

Liitetaulukko 4. Varallisuus nettovarallisuuskymmenyksen mukaan vuonna 2016

Nettovarallisuuskymmenys	Mediaani	Keskiarvo	Yläraja	Osuus nettovaroista, %	Keskiarvo		
	Nettovarar	Nettovarar	Nettovarar		Nettovarar	Reaalivarar	Rahoitusvarar
Kaikki kotitaloudet	107 207	206 589		100,0	187 583	63 878	44 872
1	-6 120	-13 622	3	-0,7	18 529	2 916	35 067
2	1 000	1 357	3 996	0,1	3 268	1 494	3 405
3	10 730	11 448	22 595	0,6	27 644	8 144	24 339
4	42 544	42 155	61 698	2,0	88 316	15 800	61 962
5	84 027	83 940	107 207	4,1	124 431	16 227	56 718
6	134 004	133 945	159 522	6,5	158 641	24 618	49 314
7	189 245	189 386	222 190	9,2	201 128	35 261	47 003
8	260 875	263 100	314 814	12,7	254 858	52 679	44 436
9	382 898	387 864	485 347	18,8	349 458	86 167	47 760
10	699 527	966 813		46,8	649 894	395 661	78 742

1) Pyöristysten vuoksi prosenttiosuudet eivät aina summaudu tasan sataan.

Liitetaulukko 5. Korollisten luottokortti- ja tililuottolisten kotitalouksien osuus kotitalouksista kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2016

Kotitalouden elinvaihe	Luottolisten kotitalouksien osuus
1 Yhden hengen taloudet	16,2
1.1 Yhden hengen talous, alle 35 vuotta	20,7
1.2 Yhden hengen talous, 35-64 vuotta	23,2
1.3 Yhden hengen talous, vähintään 65 vuotta	6,7
2 Lapsettomat parit	19,0
2.1 Lapsettomat parit, alle 35 vuotta	25,0
2.2 Lapsettomat parit, 35-64 vuotta	26,1
2.3 Lapsettomat parit, vähintään 65 vuotta	7,8
3 Kaikki lapsiperheet	38,6
3.1 Parit, joilla lapsia	38,8
3.1.1 Pari + nuorin lapsi alle 7 v	39,4
3.1.2 Pari + nuorin lapsi yli 7 v	37,9
3.2 Yksinhuoltajat	37,6
4 Muut	26,5
Kaikki kotitaloudet	22,2

Liitetaulukko 6. Velallisten kotitalouksien velka suhteessa varallisuuteen ja vuosituloihin sekä asuntovelallisten asuntovelka suhteessa varsinaisen asunnon arvoon nettovarallisuuskymmenyksen mukaan vuonna 2016, mediaani.

Nettovarallisuuskymmenys	Asuntovelka/varsinaisen asunnon arvo	Velat/varallisuus	Velat/vuositulot
1	102,5	358,2	50,1
2	104,7	73,8	10,1
3	89,8	55,6	42,0
4	75,7	63,8	204,0
5	54,7	44,7	175,4
6	47,9	32,6	147,7
7	33,2	22,6	132,0
8	25,2	16,5	104,0
9	24,1	11,4	100,9
10	21,1	8,2	105,4
Kaikki kotitaloudet	47,2	38,1	100,7

1) Velan suhde varoihin/tuloihin on laskettu jokaiselle velkaiselle kotitaloudelle. Tunnusluku on kotitalouskohtaisten velkasuhteiden mediaani.

Liitetaulukko 7. Osuus velallisista kotitalouksista, joilla on suuret velat suhteessa tuloihin tai varallisuuteen nettovarallisuuskymmenyksen mukaan vuonna 2016

Nettovarallisuuskymmenys	Velat/varallisuus yli 75%, osuus velallisista	Velat/vuositulot yli 300%, osuus velallisista
1	100,0	10,3
2	48,3	5,1
3	36,5	19,6
4	28,3	28,4
5	4,3	21,4
6	0,7	23,2
7	0,0	19,2
8	0,1	16,2
9	0,0	16,3
10	0,0	18,0
Kaikki kotitaloudet	25,3	18,3

1) Velan suhde varoihin/tuloihin on laskettu jokaiselle velkaiselle kotitaloudelle. Tunnusluku on kotitalouskohtaisten velkasuhteiden mediaani.

Liitetaulukko 8. Lainaa hakeneet ja luottorajoitteiset kotitaloudet kotitalouden elinvaiheen mukaan

Kotitalouden elinvaihe	Hakenut lainaa	Ei saanut lainaa	Ei uskonut saavansa lainaa	Luottorajoitteinen
1 Yhden hengen taloudet	18,5	8,5	6,2	6,8
1.1 Yhden hengen talous, alle 35 vuotta	36,5	7,2	8,0	8,8
1.2 Yhden hengen talous, 35-64 vuotta	21,1	9,6	9,6	10,3
1.3 Yhden hengen talous, vähintään 65 vuotta	5,5	9,4	2,0	2,2
2 Lapsettomat parit	27,6	5,4	2,5	3,5
2.1 Lapsettomat parit, alle 35 vuotta	52,1	7,7	4,3	6,8
2.2 Lapsettomat parit, 35-64 vuotta	29,9	3,6	2,9	3,8
2.3 Lapsettomat parit, vähintään 65 vuotta	11,0	4,5	1,1	1,3
3 Kaikki lapsiperheet	44,2	7,7	7,2	9,9
3.1 Parit, joilla lapsia	45,5	7,9	6,1	9,1
3.1.1 Pari + nuorin lapsi alle 7 v	49,4	9,2	6,2	10,0
3.1.2 Pari + nuorin lapsi yli 7 v	40,1	5,6	5,8	7,9
3.2 Yksinhuoltajat	37,2	6,1	13,5	14,5
4 Muut	35,1	3,8	4,1	4,7
Kaikki kotitaloudet	27,6	6,8	5,1	6,2

1) Luottorajoitteinen kotitalous määritellään kotitaloudeksi, joka: 1) on hakenut lainaa edellisen kolmen vuoden aikana, eikä saanut hakemaansa lainaa heti eikä myöhemmin, 2) on hakenut lainaa, mutta saanut sitä hakemaansa määrää vähemmän tai joka c) ei ole hakenut lainaa, koska ei arvellut saavansa sitä.

2) Sarake Ei saanut lainaa sisältää myös ne kotitaloudet, jotka saivat hakemaansa määrää vähemmän lainaa. Osuus lasketaan lainaa hakeneista kotitalouksista. Muissa sarakkeissa osuudet laskettu kaikista kotitalouksista.

Liitetaulukko 9. Lainaa hakeneet ja luottorajoitteiset kotitaloudet nettovarallisuuskymmenyksen mukaan

Nettovarallisuuskymmenys	Hakenut lainaa	Ei saanut lainaa	Ei uskonut saavansa lainaa	Luottorajoitteinen
1	44,7	10,9	15,4	17,2
2	13,5	13,6	13,8	14,5
3	26,6	11,6	7,3	9,1
4	38,9	5,8	4,1	5,9
5	30,6	5,9	3,5	5,2
6	27,8	5,2	2,9	3,7
7	26,4	5,2	1,1	2,2
8	22,0	2,3	0,9	1,3
9	22,0	4,9	1,4	1,9
10	23,6	2,0	0,7	1,1
Kaikki kotitaloudet	27,6	6,8	5,1	6,2

1) Luottorajoitteinen kotitalous määritellään kotitaloudeksi, joka: 1) on hakenut lainaa edellisen kolmen vuoden aikana, eikä saanut hakemaansa lainaa heti eikä myöhemmin, 2) on hakenut lainaa, mutta saanut sitä hakemaansa määrää vähemmän tai joka c) ei ole hakenut lainaa, koska ei arvellut saavansa sitä.

2) Sarake Ei saanut lainaa sisältää myös ne kotitaloudet, jotka saivat hakemaansa määrää vähemmän lainaa. Osuus lasketaan lainaa hakeneista kotitalouksista. Muissa sarakkeissa osuudet laskettu kaikista kotitalouksista.

Laatuseloste: Kotitalouksien varallisuus

1. Tilastotietojen relevanssi

Tilastokeskuksen varallisuustutkimus on otospohjainen tilasto, joka kuvaa kotitalouksien varallisuuden jakautumista eri väestöryhmien kesken. Tutkimuksen kuvauskohteena on sekä reaali- että rahoitusvarallisuus. Lisäksi tutkimuksen keskeistä tietosisältöä ovat tiedot kotitalouksien veloista. Varallisuustutkimusta on tehty vuosina 1987, 1988, 1994, 1998, 2004, 2009, 2013 ja 2016. Vuotta 2004 lukuunottamatta tiedot on muodostettu Tilastokeskuksen [tulonjakotilaston](#) aliotokselle (1987–1998) tai koko otokselle (2009–2016). Vuoden 2004 tutkimus oli erillinen otostutkimus. Vuosien 2009, 2013 ja 2016 varallisuustutkimusten tutkimusmenetelmä poikkeaa merkittävästi aiempien vuosien tutkimuksista. Niiden varallisuustiedot on pääosin johdettu rekistereistä tai estimoitu. Sitä aiemmat tutkimukset ovat käyntihaastattelututkimuksia.

Tilastokeskuksen varallisuustutkimus on osa Euroopan keskuspankin (EKP) koordinoimaa euroalueen varallisuustutkimusta (Household Finance and Consumption Survey, HFCS) vuodesta 2009 alkaen. EKP kerää aineistoja noin kolmen vuoden välein. Vuoden 2016 varallisuustutkimus on Suomen aineisto EKP:n tutkimuksen kolmannella tutkimuskerralla, jonka tuloksia euroalueelta EKP julkaissee vuonna 2019. EKP:n hankkeen [kotisivuilta](#) (Household Finance and Consumption Network) löytyy lisätietoa euroalueen varallisuustutkimuksesta ja tutkimuksen ensimmäisen ja toisen kierroksen tuloksia.

Varallisuustutkimuksen perusaineistoista on kaikilta vuosilta muodostettu kansallisia tutkimusaineistoja, joita luovutetaan tutkimustarkoituksiin. Lisäksi EKP on muodostanut myös euroalueen aineistosta tutkijoille tutkimusaineiston, johon Suomen vuosien 2009 ja 2013 tiedot sisältyvät. Vuosien 1998, 2009 ja 2013 aineistot on myös toimitettu Luxembourg Wealth Study:n (LWS) tietokantaan (<http://www.lisdatacenter.org/our-data/lws-database/>).

Varallisuustutkimuksen laadinnassa on huomioitu kansainväliset suositukset (OECD 2013)¹⁾.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tilasto perustui vuosina 1987, 1988, 1994, 1998 ja 2004 kotitalouksien varallisuutta koskeviin käyntihaastattelututkimuksiin. Vuonna 2009 kotitalouksien varallisuustutkimus tehtiin aiemmista varallisuustutkimuksista poiketen tulo- ja elinolotutkimuksen otokselle ilman erillistä haastattelutiedonkeruuta käyttämällä ns. rekisterimenetelmää. Menetelmässä hyödynnettiin lukuisia rekisteriaineistoja, estimointimenetelmiä ja tilastollista yhdistämistä varallisuuserien muodostamisessa. Vuosien 2013 ja 2016 tutkimukset tehtiin myös rekisterimenetelmällä, mutta lisäksi kerättiin täydentävää haastattelutietoa tulo- ja elinolotutkimuksen haastattelutiedonkeruussa keväällä 2014 ja keväällä 2017. Tulo- ja elinolotutkimus on vuosittainen haastattelutiedonkeruu, jolla kerätään tietoja kansallista tulonjakotilastoa ja EU:n tulo- ja elinolotutkimusta (EU-SILC) varten.

Varallisuustutkimuksen 2016 taustatiedot, kuten väestöryhmittäiset luokittelut ja tulotiedot, saadaan suoraan tulonjakotilastosta. Vuonna 2016 otoskoko oli 10 210 kotitaloutta ja 24 818 henkilöä.

Tietolähteet

Tutkimuksen perustiedoista valtaosa on kerätty hallinnollisista rekistereistä, joiden puutteita on paikattu täydentävällä haastattelutiedonkeruulla. Tutkimuksen taustatiedot perustuvat sekä rekisteri- että haastattelutietoihin.

Suuri osa tutkimuksen tiedoista saadaan hallinnollisista rekistereistä ja tilastorekistereistä. Varallisuustutkimuksen rekisterilähteet ovat:

1) OECD (2013), OECD Guidelines for Micro Statistics on Household Wealth. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264194878-en>.

- Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä ja Tilastokeskuksen Suomen väestöä, rakennuksia ja asuntoja koskeva tietokanta
- Tilastokeskuksen kiinteistöjen hintatilastojen perusaineisto, joka perustuu Maanmittauslaitoksen kiinteistöjen kauppahintarekisterin kauppahintatietoihin
- Verohallinnon verotietokanta, kiinteistörekisteri, osakehuoneistorekisteri, arvo-osuustiedot, ajoneuvojen hintatiedot sekä perintö- ja lahjaverotiedot
- Ajoneuvorekisteri ja vesikulkuneuvorekisteri (Trafi)
- Kansaneläkelaitoksen eläkevakuutus-, sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, elatustukirekisteri, opintotukirekisteri sekä asumistukirekisteri
- Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimeentulotukirekisteri
- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Koulutusrahaston tiedostot
- Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen maatilarekisteri
- Tilastokeskuksen yritysrekisteri
- Finanssivalvonnan (FIVA) tiedot (ansiosidonnaiset työttömyyspäivärahat)

Tutkimuksen haastattelutiedonkeruu oli lisäosio vuoden 2016 tulo- ja elinolotutkimuksessa keväällä 2017, jolla kerättiin tietoa kansallista tulonjakotilastoa ja EU:n tulo- ja elinolotutkimusta (EU-SILC) varten. Varallisuustutkimusta varten kyselylomakkeelle lisättiin täydentäviä kysymyksiä veloista, erityisesti kulutusluotoista ja niiden maksuista, talletuksista ja joitakin soveltuvia EKP:n kyselylomakkeen kysymyksiä. Varallisuuseristä talletukset ja säästö- ja sijoitusvakuutukset perustuvat haastattelutietoon, sillä niistä ei ole käytettävissä mitään rekisteritietoa. Velkatiedot täydentävät rekisteritietojen puutteita erityisesti ns. jatkuvien kulutusluottojen osalta. Lisätietoja haastattelutiedonkeruusta on [tulonjakotilaston laatuselosteessa](#).

Varallisuustiedot

Asuntojen arvo on estimoitu erikseen osakehuoneistoille ja kiinteistöille neliöhintojen avulla. Osalle osakehuoneistosta on saatu ostohinnat Verohallinnon osakehuoneistorekisteristä, joita on korotettu talotyypeittäin ja alueittain osakeasuntojen hintatilaston indekseillä tilastovuoden tasoon. Osa hintatiedoista on laskettu osakehuoneistorekisterin keskimääräisten neliöhintojen perusteella. Kiinteistöt on hinnoiteltu kiinteistöjen kauppahintatilaston perusaineistosta laskettujen keskimääräisten neliöhintojen perusteella. Muut kuin omat vakituiset asuinkiinteistöt on poimittu väestötietojärjestelmän rakennuksia ja asuntoja kuvaavista tiedoista. Oman asunnon arvon määrittämisessä ei ole oleellisia menetelmämuutoksia vuosien 2013 ja 2016 välillä. Muissa osakeasunnoissa ja asuinkiinteistöissä tarkennettiin omistussuosuksien määrittelyä, mikä kasvatti muiden osakeasuntojen arvoa ja alensi muiden asuinkiinteistöjen arvoa. Vastaava muutos tehtiin takautuvasti vuoden 2013 aineistoon.

Vuosina 1987–2004 tiedot asuntojen arvoista ovat kotitalouden omia arvioita asunnon myyntihinnasta. Tämä voi vaikuttaa tietojen vertailukelpoisuuteen etenkin omakotitaloilla.

Asuntovelat ovat rekisteritietoja, jotka perustuvat velkaantumistilaston rekisteritietoon. Asuntovelkaa on varallisuustutkimuksessa (2009–) vain kotitalouksilla, jotka omistavat asuntonsa.

Muut velat on muodostettu sekä rekisteri- että haastattelutietojen avulla. Velkaantumistilaston rekisteristä saadaan asuntovelkojen lisäksi tietoa muista veloista, kuten opinto- ja elinkeinotoiminnan veloista. Vuodesta 2012 lähtien velkarekisteristä ovat puuttuneet jatkuvat luotot, joita ovat esimerkiksi luottokorttiluotot, luotolliset tilit sekä muut luotot, joita kuluttaja voi luottorajan puitteissa käyttää jatkuvasti ilman luotonantajan erillistä luottopäätöstä. Puutteellisia tietoja täydennettiin vuosina 2013 ja 2016 kysymällä haastattelussa kotitalouksilta luottokortti-, tililuotto-, osamaksu- ja muiden velkojen määrät. Näiden tietojen osalta tarkistettiin, ettei aineistossa ole päällekkäisyyksiä haastattelu- ja rekisteriveloissa. Vuonna 2009 velkatiedot saatiin kattavasti rekistereistä ja kyseisen vuoden tiedot veloista muodostettiin kokonaan rekistereistä.

Vapaa-ajan asuntojen arvot on muodostettu hinnoittelemalla Tilastokeskuksen Rakennukset ja kesämökit -tilaston yksityishenkilöiden omistamat mökit Maanmittauslaitoksen kiinteistöjen kauppahintatilaston hinnoilla. Vapaa-ajan asunnoissa ei ole mukana ulkomailla omistettuja asuntoja. Rekisteritiedoista saadaan

vähemmän vapaa-ajan asuntoja kuin haastatteluista, joka oli menetelmä vuosina 1987–2004. Vapaa-ajan asuntojen tiedot eivät siten ole vertailukelpoisia vuosien 1987–2004 ja 2009–20163 välillä.

Kulkuvälineiden arvo, kuten henkilöautojen, pakettiautojen ja moottoripyörien arvo on muodostettu Liikenteen turvallisuusviraston (Trafi) ylläpitämän ajoneuvorekisterin ja Verohallinnon ajoneuvojen hintatietojärjestelmän tiedoista sekä täydentävästi internetin myyntipalstojen hinnoista. Ajoneuvojen hintatiedot ovat verotusta varten laskettuja pyyntihintoja. Vuonna 2016 hinnoittelussa voitiin käyttää myös ajokilometrejä, joita ei ollut käytössä vuonna 2013. Muut ajoneuvot koostuvat ajoneuvorekisterin ei-verotettavista ajoneuvoista, kuten mopoista, mönkijöistä, moottorikelkoista ja peräkärryistä. Nämä on hinnoiteltu erikseen internetin myyntipalstojen hintapyyntöjen avulla. Veneiden omistaminen perustuu Trafin vesikulkuneuvorekisteriin ja hintatiedot internetin myyntipalstojen hintatietoihin. Vuosina 2013 ja 2016 autojen haltijat on luettu mukaan, kun vuonna 2009 mukana ovat vain omistajat. Tämän seurauksena autoja omistavien kotitalouksien osuus on pienempi vuonna 2009.

Metsien arvot on estimoitu Tilastokeskuksessa olevasta metsäkiinteistörekisteristä käyttäen maapohjan kunnittaista keskimääräistä vertailuarvoa. Se ei vastaa metsän todellista markkina-arvoa. Metsäkiinteistörekisteristä on otettu huomioon vain luonnollisten henkilöiden omistuksessa olevat maa-alueet. Näin ollen esimerkiksi kuolinpesien kautta omistetut metsät jäävät tutkimuksen ulkopuolelle.

Peltomaan arvot on estimoitu Tilastokeskuksessa olevasta metsäkiinteistörekisteristä käyttäen sekä maakunnittaisia myyntihintoja että maapohjan kunnittaista keskimääräistä vertailuarvoa. Varallisuuteen on peltomaan arvona luettu kauppahintojen perusteella laskettu estimaatti, joka on merkittävästi korkeampi kuin verotuksen vertailuarvo. Vuosina 1987–2004 peltomaan arvo ei sisälly varallisuuteen.

Talletukset. Kotitalouksien talletusvarallisuudesta ei ole saatavilla mitään mikrotason lähettä, joten kotitaloustason talletustiedot on varallisuustutkimukseen kerätty haastatteleamalla. Kotitalouksien talletukset perustuvat tulo- ja elinolotutkimuksen haastattelussa kevään 2017 kolmannen ja neljännen tutkimuskerran kotitalouksien haastattelutietoon. Tiedot kerättiin ja muodostettiin jaettuna käyttöileihin ja säästö- ja sijoitustileihin. Ensimmäiselle ja toiselle tutkimuskerralle tiedot mallitettiin todellisen luovuttajan menetelmää ja regressiomallitusta yhdistävällä sekamenetelmällä (predictive mean matching). Menetelmä oli sama kuin vuonna 2013.

Noteerattujen osakkeiden arvo on muodostettu arvo-osuusrekisteritietojen ja OMX:n hintatietojen perusteella. Aineistossa ovat mukana vain Helsingin pörssissä noteeratut osakkeet.

Noteeraamattomien osakkeiden arvo eli listaamattoman osakeyhtiön laskennallinen nettovarallisuus on muodostettu henkilöveroaineistosta osinkoa maksaneiden listaamattomien yhtiöiden nettovarallisuutena, joka määräytyy yhtiön edellisenä vuonna päättyneen tilikauden taseen perusteella. Noteeraamattomat osakkeet ovat tiedossa vain niille henkilöille, jotka ovat saaneet osinkoja listaamattomista yhtiöistä. Noteeraamattomien osakkeiden arvo ei ole vertailukelpoinen vuosien 1987–2004 ja 2009–2016 välillä, sillä vanhemmat tiedot perustuvat haastattelutietoihin ja ne olivat nimellisarvoja.

Elinkeinotoiminnan ja yhtymien nettovarallisuus perustuu henkilöverorekisteriin samoin kuin listaamattomien yhtiöiden nettovarallisuus. Elinkeinotoiminnan nettovarallisuus tarkoittaa verotuksen nettovarallisuutta liikkeen- ja ammatinharjoittajille. Tieto on mukana ainoastaan vuosien 2013 ja 2016 tiedoissa. Yhtymän nettovarallisuus on nettovarallisuus avoimen tai kommandiittiyhtiön osakkaana. Tieto on mukana vuodesta 2009 alkaen.

Noteeraamattomien osakkeiden, elinkeinotoiminnan ja yhtymien nettovarallisuusarvot ovat verotuksessa käytettyjä arvoja, eivätkä siten kuvaa todellisia markkina-arvoja. Tarkempia tietoja vertailukelpoisuudesta voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Sijoitusrahasto-osuudet perustuvat Verohallinnon vuosi-ilmoitustietoihin, jotka on korotettu vertailuarvoista käypiin arvoihin jakamalla ne luvulla 0,7. Vuosien 2013 ja 2016 tiedot ovat kattavampia, sillä ne sisältävät ulkomaisten yhteissijoitusyritysten osuudet.

Muu rahoitusvarallisuus kattaa joukkovelkakirjat ja osuustodistukset. Joukkovelkakirjat muodostetaan samasta arvo-osuusaineistosta kuin noteeratut osakkeet. Arvo-osuustiedot eivät sisällä kuntien ja valtion joukkovelkakirjoja. Osuustodistukset on laskettu niistä saatujen korkojen tai osuustodistuksien lukumäärän ja markkinahinnan perusteella yleisimmille osuustodistuksille. Tieto ei ole kattava. Osuustodistuksia

omistavien kotitalouksien määrä on vuonna 2016 aiempaa suurempi osuuspankkien tuotto-osuuksien vuoksi.

Yksilölliset eläkevakuutukset on estimoitu henkilöverorekisteristä ns. investointikertymämenetelmällä. Verorekisteristä on saatavilla yksilöllisten eläkevakuutusten maksut (sijoitukset) ja vastaavasti vakuutuksista saadut suoritukset vuodesta 1990 lähtien. Näistä virtatiedoista on kumulatiivisesti johdettu yksilöllisten eläkevakuutusten arvo laskemalla vuosittaisille nettoinvestoinneille (maksu-suoritukset) tuottoa korkoa korolle. Menetelmää on käytetty tilastovuodesta 2009 alkaen. Vuosien 1987–2004 tiedot ovat haastattelutietoja.

Säästö- ja sijoitusvakuutukset on haastatteluun perustuva tieto. Tiedot on kerätty tulo- ja elinolutkimuksen haastattelussa koko otokselle. Tieto omistamisesta on kysytty henkilötasolla ja arvotieto kotitaloustasolla. Tietoa ei ole saatavissa vuosille 2009 ja 2013.

Työeläkevarallisuus ei sisälly varallisuuskäsitteeseen. Tieto muodostetaan varallisuustutkimuksen perusaineistoon karttuneiden eläkeoikeuksien nykyarvona.

Kokonaan puuttuvia varallisuuseriä vuoden 2016 varallisuustutkimuksessa ovat käteinen ja arvoesineet. Vuosina 1987–2004 tiedot arvoesineistä ovat mukana haastattelutietona. Vuosien 2009 ja 2013 tutkimuksessa ei ole tietoa säästö- ja sijoitusvakuutuksista.

Varat yhteensä (kokonaisvarat, bruttovarat) tarkoittaa reaali- ja rahoitusvarallisuutta yhteensä, ennen velkojen vähentämistä. Reaalivarallisuus kattaa asunnot, kulkuvälineet, pellot, metsät sekä elinkeinotoiminnan ja yhtymien nettovarallisuuden (yritysvarallisuus) vuosina 2013 ja 2016. Vuonna 2009 määritelmä on sama, mutta elinkeinotoiminnan nettovaroista ei ole tietoa. Vuosille 1987–2004 ei ole tietoa peltojen arvosta eikä yritysvarallisuudesta. Vuosille 1987–2004 ei ole tietoa metsien arvosta. Tämän vuoksi aineistoon ja tilastotaulukoihin on muodostettu erillinen tieto, jossa ei ole mukana metsiä, peltoja ja yritysvarallisuutta. Vuosien 1987 ja 1988 tiedoissa ei ole mukana muuta asuntovarallisuutta.

Nettovarallisuus saadaan vähentämällä kokonaisvaroista asunto-, kulutus-, opinto- ja muiden lainojen määrä. Myös nettovarallisuudesta on muodostettu erillinen tieto, jossa ei ole mukana metsiä, peltoja, yritysvarallisuutta ja säästö- ja sijoitusvakuutuksia..

Otanta-asetelma

Varallisuustutkimuksen otos on sama kuin tulonjakotilastossa. Otos perustuu kiertävään paneeliotokseen. Kotitalous osallistuu tutkimukseen neljänä peräkkäisenä vuotena, eli tilastovuoden aineisto koostuu 1.–4. tutkimuskertaa otoksessa mukana olevista kotitalouksista. Otanta-asetelmana on kaksivaiheinen ositettu otanta. Ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan ns. master-otos poimimalla systemaattisella otannalla 50 000 16 vuotta täyttäneitä kohdehenkilöä Tilastokeskuksen väestöä koskevasta tietokannasta. Otokseen poimittujen kohdehenkilöiden asuntokunnat muodostetaan yhdistämällä kohdehenkilön kanssa samassa asunnossa vakituisesti asuvat henkilöt kotipaikkatunnuksen avulla. Toisessa vaiheessa master-otoksesta poimitaan ositteittain varsinainen tulonjakotilaston otos, 5 000 asuntokuntakotitaloutta vuonna 2016. Ositteet muodostetaan tilastovuotta edeltävän vuoden verotietojen perusteella.

Ositteiden muodostamisessa käytetään tietoja asuntokunta-kotitalouden valtionveronalaisista tuloista ja kotitalouden jäsenten sosioekonomisista ryhmistä. Verorekisterin tietojen perusteella muodostetut sosioekonomiset ryhmät ovat palkansaajat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, eläkeläiset ja muut. Ositekohtaisten otoskokojen määrittelyssä eli otoksen kiintiöinnissä on otettu huomioon tulonjakotutkimuksen erityistarpeet. Otanta-asetelma painottaa verraten voimakkaasti suurituloisia ja tämän seurauksena myös varakkaita, mikä on eduksi varallisuustutkimuksessa. Yrittäjillä ja suurituloisilla on muita suurempi todennäköisyys sisältyä otokseen. Kotitalouden todennäköisyys sisältyä otokseen riippuu osituskriteerien ohella 16 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä.

Perusjoukko

Tilaston kohdeperusjoukon muodostavat Suomessa tilastovuoden lopussa (31.12.2016) vakinaisesti asuvat yksityiskotitaloudet eli ns. kotitalousväestö. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät

- Osoitteettomat
- laitosväestö (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat)
- pysyvästi ulkomailla asuvat, ja myös yli vuoden tilapäisesti ulkomailla oleskelevat, jos heidän Suomessa asuva kotitaloutensa katsoo, että henkilö ei viitevuonna kuulunut kyseiseen kotitalouteen
- turvapaikanhakijat ja tilapäisesti Suomessa asuvat

Varusmiehet luetaan tilaston perusjoukkoon kuuluviksi. Kuhunkin kotitalouteen kuuluvat henkilöt määritellään haastattelun perusteella tilastovuoden lopun tilanteen mukaan.

Painokertoimet

Hyväksytysti osallistuneet kotitaloudet ja henkilöt saavat painokertoimen, jolla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja. Kotitalouksille muodostetaan aluksi asetelmapainot käyttäen hyväksi kotitalouden otokseen sisällyttämistodennäköisyyttä. Tämän jälkeen hyväksytyyn otoksen asetelmapainoille tehdään vastauskatokorjaus kertomalla ne ositteittain hyväksytysti vastanneiden kotitalouksien osuuden käänteisluvulla. Nämä otostason tietojen perusteella vastauskatokorjatut painot kalibroidaan CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja jakaumia. Menettelyllä pyritään pienentämään kadon valikoivuuden aiheuttamaa harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tulomuuttujille.

Vuoden 2016 varallisuustutkimuksen aineiston painojen kalibroinnissa käytettiin samoja tietoja kuin tulonjakotilastossa, täydennettynä muutamalla varallisuustiedolla. Kalibroitiedot olivat:

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen; tilastollinen kuntaryhmitys)
- asuntokunnan koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät
- 16 vuotta täyttäneiden koulutusaste
- keskeisten tuloerien kokonaissummat: palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, työttömyyspäivärahat (peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ansiosidonnainen osuus), eläkkeet, asunto- ja opintolainojen korot; tulonsaajien lukumäärät (ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, palkkatulot, eläketulot)
- tulonjaon kokonaistilaston pienituloisiin asuntokuntiin kuuluvien henkilöiden lukumäärä asuntoväestössä (rekisteripohjainen tulokäsike)
- sijoitusrahastoja omistavien henkilöiden lukumäärä ja sijoitusrahastojen arvon kokonaismäärä
- pörssiosakkeita yli perusjoukon mediaanin omistavien henkilöiden lukumäärä ehdollisen mediaanin mukaan ja pörssiosakkeiden arvon kokonaismäärä

Vuoden 2016 tutkimuksessa ei tehty ääriarvokorjauksia uudelleenpainottamalla. Vuosien 2013 ja 2009 tutkimuksissa ääriarvokorjauksia sen sijaan tehtiin jonkin verran, jotta poikkeuksellisten havaintojen vaikutukset väestöryhmittäisiin tuloksiin olisivat maltilliset. Vuonna 2013 aineistossa vain yhden ääriarvohavainnon paino puolitettiin. Vuoden 2009 tutkimuksessa ääriarvokorjauksia tehtiin painottamalla huomattavasti enemmän. Vuoden 2016 tutkimuksen raportoinnissa käytetään pääasiassa robusteja tunnuslukuja, kuten mediaania. Väestöryhmittäisiin keskiarvoihin ääriarvoilla voi olla merkittävä vaikutus.

Vuoden 2013 painojen kalibroinnissa ei tietojen julkistusvuonna (2015) käytetty 16 vuotta täyttäneiden kotitalouden jäsenten koulutusastetta. Koulutusasteen on kuitenkin havaittu viime vuosina vinoutuneen vastaajien keskuudessa siten, että hyväksytyssä otoksessa korkeasti koulutettujen osuus on suurempi kuin tutkimuksen perusjoukossa. Korkeakoulutettujen yliedustavuudesta aiheutuvaa harhaa pyrittiin tulonjakotilastossa vuonna 2016 pienentämään lisäämällä koulutusaste kalibroitietoihin. Koska varallisuustutkimuksen otos on sama kuin tulonjakotilaston, huomioitiin koulutusaste myös varallisuustutkimuksen painoja kalibroitaessa. Jotta varallisuustutkimuksen tiedot olisivat vuosien 2013 ja 2016 välillä mahdollisimman vertailukelpoisia, sisällytettiin koulutusaste takautuvasti myös vuoden 2013 varallisuustutkimuksen kalibrointimalliin.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Vuonna 2016 varallisuustutkimuksen (tulonjakotilaston) brutto-otoskoko oli yhteensä 13 396 kotitaloutta, joista osa paljastui haastateltaessa kohdeperusjoukkoon kuulumattomiksi. Tällaisia ylipeittotapauksia ovat esimerkiksi kotitaloudet, joiden kohdehenkilö on muuttanut pysyvästi ulkomaille tai laitokseen tai kuollut. Ylipeiton poistamisen jälkeen netto-otokseen jäi 13 188 taloutta. Ensimmäistä kertaa tutkimukseen osallistuvilla vastauskato oli 39,9 prosenttia. Toista kertaa tutkimukseen osallistuvien kotitalouksien vastauskato oli 17,1 prosenttia, kolmatta kertaa osallistuvien 11,9 prosenttia ja neljättä kertaa osallistuvien 6,8 prosenttia. Toista tai useampaa kertaa tutkimuksessa mukana olevien kotitalouksien vastauskadot on taulukossa laskettu ehdolla, että kotitalous on osallistunut tutkimukseen aikaisempina vuosina. Kadoksi jääneet kotitaloudet eivät ole mukana tutkimuksen seuraavilla haastattelukerroilla. Koko otoksessa (kaikki tutkimuskerrat) nettokato oli 22,6 prosenttia vuonna 2016. Osuus oli 2,8 prosenttiyksikköä suurempi kuin edellisvuonna. Vuoden 2016 tulonjakotilaston aineistoon hyväksytyjen kotitalouksien lukumäärä oli yhteensä 10 210 kotitaloutta. Näissä kotitalouksissa oli kaikkiaan 24 818 henkilöä.

Taulukko. Varallisuustutkimuksen pohjana olevan tulonjakotilaston 2016 otoskoko ja vastauskato

	Tutkimuskerta				
	Koko otos	1	2	3	4
Brutto-otos, kotitalouksia	13 396	5 000	3 169	2 794	2 433
Ylipeitto	208	102	39	38	29
Netto-otos	13 188	4 898	3 130	2 756	2 404
Kato	2 978	1 953	534	328	163
- Kieltäytyneitä	2 015	1 304	378	220	113
- Ei tavoitettu	745	529	106	74	36
- Muu syy	218	120	50	34	14
Hyväksytyjä	10 210	2 945	2 596	2 428	2 241
Nettokato, %	22,6	39,9	17,1	11,9	6,8

Tutkimustulosten luotettavuuteen vaikuttaa olennaisesti yksikkökato, joka johtuu siitä, että osa kotitalouksista kieltäytyy tai ei muista syistä osallistu tutkimukseen. Kadon rakenteesta voidaan päätellä, onko se jakautunut epätasaisesti vai satunnaisesti. Tutkimuksen vastauskatoa on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin tulonjakotilaston laatuselosteessa.

Otannalla kerätyt aineistot sisältävät aina satunnaisvaihtelua ja usein myös systemaattisia virheitä. Tämän takia otoskoon asettamat rajoitukset on aina otettava huomioon tuloksia tarkasteltaessa. Otannasta aiheutuu satunnaisvaihtelua, koska vain osa kohdeperusjoukon alkioista mitataan. Varallisuusjakaumat ovat erittäin vinoja, joten varallisuustutkimuksessa käytetään pääasiassa mediaaneja ja fraktiileja ja pyritään välttämään keskiarvon käyttöä keskimäärän mittana.

Varallisuustutkimuksen tuloksia on varallisuuslajeittain pyritty vertaamaan ulkopuolisiin lähteisiin. Osa tiedoista on saatavilla otoksen lisäksi myös kokonaisuaineistona, jolloin vertailuja on tehty ns. asuntoväestön tunnuslukuihin. Tällaisia tietoja ovat mm. sijoitusrahastot, pörssiosakkeet, joukkovelkakirjat ja noteeraamattomat osakkeet. Vertailuja on tehty myös rahoitustilinpitoon, varallisuustaseisiin ja velkaantumistilastoon. Asuntojen hinnoittelussa neliöhintoja on verrattu asuntojen hintatilaston ja kiinteistöjen kauppahintatilaston tietoihin. Varallisuustutkimuksen estimaatit voviat poiketa merkittävästi vertailulähteistä menetelmäerojen sekä kattavuuden erojen vuoksi. Tiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia esimerkiksi varallisuustaseiden tietojen kanssa. Lisätietoja vertailuista voi saada Tilastokeskuksesta.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Varallisuustutkimusta on tehty vuodesta 1987 alkaen vaihtelevasti muutaman vuoden välein. Vuosien 2009, 2013 ja 2016 tutkimukset ovat osa EKP:n euroalueen varallisuustutkimusta, jonka tavoite on kerätä tietoja kolmen vuoden välein. Varallisuustutkimuksen tiedot julkaistaan noin puolitoista vuotta viiteajankohdan jälkeen.

Ensimmäiset Tilastokeskuksen kotitalouksien varallisuutta koskevat haastattelutiedot saatiin vuosien 1987 ja 1988 Säästämis- ja velkaantumistutkimuksista. Tiedot kerättiin paneeliaineistona tulonjakotutkimuksen yhteydessä. Tutkimus koski puolta tulonjakotilaston kohteista eli niitä, jotka olivat vuoden 1987 otoksessa mukana ensimmäistä kertaa. Vastaavanlaisella tiedonkeruutavalla tehtiin myös vuosien 1994 ja 1998 varallisuustutkimukset. Paneeliasetelmaa niissä ei kuitenkaan ollut. Vuoden 2004 varallisuustutkimuksen tiedonkeruussa oli asumista koskeva liitännäistutkimus, Asumis- ja varallisuustutkimus. Tätä tutkimusta ei tehty tulonjakotilaston paneelin tiedonkeruun yhteydessä, vaan itsenäisenä tutkimuksena.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Varallisuustutkimuksien tiedot julkaistaan SVT:n Tulot ja kulutus -sarjassa. Viimeisin painettu julkaisu on Kotitalouksien varallisuus 1988–2004. (Tulot ja kulutus 2007. Tilastokeskus, Helsinki). Vuoden 2016 tiedot julkaistaan vain Tilastokeskuksen verkkosivuilla ja erillisinä artikkeleina.

Tilastosta on saatavissa tutkimuskäyttöön suunniteltuja kansallisia palveluaineistoja. Tiedostot ovat maksullisia ja edellyttävät käyttöilupaa.

Vuosien 2009 ja 2013 tietoja on saatavilla EKP:n euroalueen varallisuustutkimuksen (Household Finance and Consumption Survey, HFCS) osana sekä taulukkomuodossa että tutkimusaineistona. Lisätietoja näistä saa EKP:n kotisivuilta (Household Finance and Consumption Network).

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Aikasarjan vertailukelpoisuuteen vaikuttavat käsitteissä ja tutkimusmenetelmissä tapahtuneet muutokset. Vuosien 2009 ja 2013 varallisuuskäsite on joiltakin osin suppeampi kuin aiempien vuosien haastattelututkimuksissa. Vuonna 2016 varallisuuskäsitettä on hieman laajennettu säästö- ja sijoitusvakuutusten myötä. Vuosina 2009 ja 2013 ei ole saatavilla tietoja säästö- ja sijoitusvakuutuksista, käteisestä rahasta ja lainasaatavista. Tilaston menetelmä muuttui vuonna 2009 merkittävästi, sillä valtaosa varallisuuseristä johdettiin rekisteritiedoista tai estimoitiin. Vuonna 2016 on tehty menetelmämuutoksia, jotka koskevat muita asuntoja ja sijoitusrahastoja. Myös vuoden 2013 otospainojen kalibrointia muutettiin. Menetelmiä ja niiden muutoksia on tarkemmin kuvattu yllä tämän laatuselosteen kohdassa “2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus”.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Varallisuustutkimuksen otos sekä tulo- ja taustatiedot ovat samoja tulonjakotilaston kanssa, joten varallisuustiedot laajentavat määrävuosina tulonjakotilaston sisältöä myös varallisuuteen. Otos on myös sama kuin EU:n tulo- ja elinolututkimuksessa (EU-SILC), joten tiedot laajentavat myös Suomen EU-SILC-tietojen sisältöaluetta.

Varallisuustutkimus on osa EKP:n euroalueen varallisuustutkimusta (2009, 2013 ja 2016). Varallisuuskäsite ja varojen luokittelu voi poiketa EKP:n määritelmistä, sillä kansallisessa tilastossa pyritään myös keskeisten aikasarjojen säilyttämiseen.

Tilastokeskuksen vuosittainen velkaantumistilasto kuvaa asuntokuntien velkaantuneisuutta. Se perustuu kokonaisaineistoon, kun varallisuustutkimuksen tiedot perustuvat otokseen. Rekistereistä saatavat velkaerät ovat tilastoissa samoja, mutta varallisuustutkimuksessa niiden luokittelu voi poiketa (mm. asuntovelkaa on vain asunnon omistajilla). Varallisuustutkimuksessa on myös täydentäviä haastattelutietoja veloista ja velanhoitomenoista, jotka eivät sisälly velkaantumistilastoon. Varallisuustutkimus mahdollistaa velkojen suhteuttamisen varoihin, kun velkaantumistilastossa velat voidaan suhteuttaa vain tuloihin.

Tilastokeskuksen rahoitustilinpito kuvaa makrotasolla kansantalouden sektoreiden rahoitustaseita ja syksystä 2014 alkaen sen yhteydessä on julkaistu tietoja myös reaalivaroista. Käsite- ja määritelmäerojen sekä erilaisten tuotantomenetelmien vuoksi varallisuustutkimuksen varallisuuden kokonaismäärien estimaatteja ei voi suoraan verrata rahoitustilinpidon kotitaloussektorin tietoihin.

Lisätietoja

Veli-Matti Törmälehto 029 551 3680

Timo Matala 029 551 3422

Tara Junes 029 551 3322

Vastaava tilastojohtaja:

Jari Tarkoma

toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Lähde: Kotitalouksien varallisuus, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 2242-3214 (pdf)